

Varamummot lasten ja perheiden tukena

Backman, Iina

2009 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Hyvinkää

Varamummot lasten ja perheiden tukena

Ilina Backman
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2009

lina Backman

Varamummot lasten ja perheiden tukena

Vuosi	2009	sivumäärä	48

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia Keravan Vapaaehtoisen Hyvinvointikeskuksen Talkoorenkaan varamummo- ja -pappatoimintaa. Selvitin opinnäytetyössäni erityisesti minkälainen merkitys varamummo ja -pappatoiminnalla on ollut perheille ja perheiden hyvinvoinnille. Opinnäytetyöni tarkoitus oli toimia Talkoorenkaan varamummotoiminnan kehittämisen välineenä. Tärkeää oli selvittää sitä, millä tavalla osapuolten ajatukset, toiveet ja odotukset toiminnan suhteen eroavat tai ovat yhdensuuntaiset toisiinsa nähden.

Tutkimusmenetelmänäni käytin teemahaastatteluja. Haastattelin työtäni varten seitsemää henkilöä: neljää vanhempaa ja kolmea vapaaehtoista varamummoa. Työni painopiste oli kuitenkin suunnattuna perheiden näkökulmaan.

Yhteiskunta samoin kuin perherakenteet ovat muuttuneet paljon maatalousyhteiskunnan ajoista tähän päivään. Sukulaiset asuvat monesti kaukana toisistaan. Ihmiset muuttavat töiden perässä suurten kaupunkien kasvukeskusiin, eikä tukiverkostoja ole aina käytettävissä. Yksilöllisyys on tullut yhteisöllisyyden tilalle. Perheet tarvitsevat ympärilleen välittäviä ihmisiä voidakseen hyvin. Varamummo ja -pappatoiminnalla on mahdollisuus lisätä yhteisöllisyyttä. Ennen kaikkea toiminta lisää sukupolvien välistä kanssakäymistä kaventaen sukupolvien välistä kuulua yhteisen toiminnan kautta.

Asiasanat: perhe, sijaisisovanhemmuus, sukupolvien välinen vuorovaikutus ja lasten hyvinvointi

Iina Backman

Substitute grandmothers supporting children and families

Year	2009	Pages	48

The purpose of my thesis was to study the existing substitute grandparent activity of the Kerava Meetin Center Voluntary Ring. I made an attempt to study the meaning and importance of the substitute grand parent activity for the families. How does it affect families and their wellbeing? The idea of was to participate in the developing process of the activity. That is why I tried to find out what the expectations and hopes expressed by the two groups involved in the activity; were and whether the thoughts and concerns of families and substitute grandparents were different and how much they differed from each other.

I used theme interviews to collect the data. I interviewed seven persons: four parents and three voluntary substitute grand mothers. Although I interviewed both sides involved in the activity, the focus was in the families.

Societies as well as family structures have changed a lot from the agricultural society to this day. Relatives often live separately and far away from each other. People move from country communities to big cities for work and families do not have safety nets around them. Individualism has ruled out the community spirit. Families need caring persons in their lives for wellbeing. Substitute grandparent activity has a possibility to add something to common life. Most of all, the activity increases interaction between the generations and thus decreases the gap between the different age-groups involved in the activity.

Key words: family, substitute grandparenthood, interaction between generations and children's wellbeing

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 YHTEISKUNNAN - JA PERHERAKENTEIDEN MUUTOKSET	8
3 SUKUPOLVIEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS.....	12
4 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TARKOITUS	15
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	16
6 OPINNÄYTETYÖNI MENETELMÄLLISET VALINNAT	18
6.1 Mistä ja miten aineistoni koostuu?	19
6.2 Haastattelu aineistonkeruumuotona	19
6.3 Teemahaastattelut	20
6.4 Yksilöhaastattelut haastattelun toteutusmuotona	21
6.5 Haastatteluihin valmistautuminen	21
6.6 Eettiset ja luotettavuuteen liittyvät asiat	22
6.7 Aineiston analysointi	23
7 TUTKIMUSTULOKSET	25
7.1 Syyt perheiden toimintaa hakeutumisen taustalla sekä odotukset	26
7.2 Millä tavoin on mukana varamummotoiminnassa?	29
7.3 Toiminnan merkitys	32
7.4 Kehitysehdotukset	37
8 YHTEENVETO TÄRKEIMMISTÄ TULOKSISTA.....	40
9 POHDINTAA	42
LÄHTEET	45
LIITTEET	47
Liite 1 Haastattelulupakirje	47
Liite 2 Vanhempien teemahaastattelurunko	48
Liite 3 Varamummojen teemahaastattelurunko	49

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni liittyy keravan vapaaehtoisen hyvinvointityön keskuksen Talkoorenkaan varamummo ja -pappatoimintaan. Varamummo ja -pappatoiminta on pyörinyt Keravalla tammi-kuusta 2007 asti ja sen tarkoituksena on mahdollistaa eri sukupolvien välinen vuorovaikutus. Vastaavanlaista toimintaa on Suomessa vielä melko vähän, mutta kiinnostus toimintaa kohtaan tuntuu olevan lisääntymässä. Kuultuani varamummotoiminnasta kiinnostuin aiheesta välittömästi, sillä uskoin opinnäytetyöni toteuttamisen aiheesta tarjoavan minulle mielenkiintoisen, haasteellisen ja motivoivan työrupeaman.

Aiheen valintaan vaikuttivat monet eri tekijät. Tuntui mielekkäältä ryhtyä tekemään työtä jolle oli tarve. Tällöin tietäisin, että työni voi olla jollekin hyödyksi. Uskoin myös pystyväni ammatilliseen kasvuun valitsemani aiheen parissa. Onhan varamummotoiminta hyvin erilaista kasvatustoimintaa kuin päiväkodeissa tehtävä kasvatustyö. Ajattelin opinnäytetyön tarjoavan minulle uudenlaisen näkökulman perheiden kanssa tehtävään työhön ja samalla pääsisin vuorovaikutustilanteisiin eri-ikäisten ihmisten kanssa, josta uskoin olevan minulle hyötyä tulevaan päiväkotityöhöni. Opinnoissani suuntautumiseni on vahvasti varhaiskasvatustyöhön sekä lasten ja perheiden tukemiseen. Tavoitteenani on saada tarvittavat pisteet lastentarhanopettajan pätevyyteen. Tästä syystä opinnäytetyöni aiheen tulee liittyä varhaiskasvatukseen ja lasten hyvinvoinnin edistämiseen. Mielestäni varamummotoiminta täyttää nämä edellytykset, sillä toiminnan tarkoituksena on nimenomaan tukea perheitä ja jatkaa sukupolvien välistä ketjua myös niihin perheisiin, joissa omia isovanhempia ei enää ole, tai niihin perheisiin, joissa isovanhemmat asuvat niin kaukana, etteivät he pääse osallistumaan lastensa ja lastenlastensa arkeen. Työhön motivoi kuitenkin ennen kaikkea kiinnostus varamummotoimintaa kohtaan ja sen mahdollisuudet lasten ja perheiden hyväksi.

Opinnäytetyöni on tutkielmatyyppinen opinnäytetyö, jonka aineiston olen kerännyt teema-haastattelujen kautta. Työtäni varten haastattelin yhteensä seitsemää henkilöä, kolmea vapaaehtoista varamummoa ja neljää toiminnan piirissä olevaa lapsen vanhempaa. Opinnäytetyötutkimuksessani selvitin varamummotoimintaan osallistuvien osapuolten henkilökohtaisia näkemyksiä toiminnasta. Tarkoitukseni oli saada selville, miten vanhemmat ja vapaaehtoiset kokevat varamummotoiminnan ja millaisia kohtaamiset varamummojen, lasten ja heidän vanhempiansa välillä ovat? Toisaalta olin kiinnostunut analysoimaan, miten varamummotoiminnalla tuetaan lapsiperheiden arkea ja lapsen hyvinvointia.

Käsittelen työni teoreettisessa viitekehyksessä yhteiskunnan ja ennen kaikkea perherakenteiden muutosta maatalousyhteiskunnan ajoilta nykyiseen palvelu- ja tietoyhteiskunnan aikaan. Yhteiskunnan ja perherakenteiden käsittely työssäni on oleellista, jotta voidaan ymmärtää perherakenteiden merkityksiä yksilön hyvinvoinnin kannalta. Historian käsitteleminen auttaa

hahmottamaan yhteiskunnan muutosta, jonka seuraukset perheiden ja lasten kannalta eivät välttämättä ole olleet aina pelkästään positiivisia. Perherakenteiden muutokset ja perheiden ajankäyttöön liittyvät muutokset ovat vaikuttaneet lisääntyneeseen lapsiperheiden tuentarpeeseen. Kun molemmat vanhemmat tekevät paljon töitä, on pienen lasten hoito sinä aikana järjestettävä jollain tapaa. Väestön keskittyminen pääkaupunkiseudulle on muuttanut sukulaissuhteita. Välimatkat sukulaisiin ja isovanhempiin ovat kasvaneet joten perheillä ei välttämättä ole lähellään sosiaalista tukiverkkoa.

Toinen keskeinen käsite muodostui sukupolvien välisestä vuorovaikutuksesta. Perherakenteet ovat vuosikymmenten aikana muuttuneet ja perheet elävät hyvin individuaalista itsenäistä elämää. Sosiaaliset suhteet ja sukupolvien välinen vuorovaikutus ovat kasvaville lapsille tärkeitä. Sukupolvet voivat auttaa toisiaan ja isovanhempien sukupolvi voi tukea nuorempia sukupolvia. Tarkastelen sukupolvien vuorovaikutusta erityisesti lapsen hyvinvoinnin kannalta. Tällöin voin miettiä, mitä annettavaa isovanhempien sukupolvilla on lapsille ja mikä merkitys sukupolvilla on toisilleen. Sukupolvien välinen yhteistyö linkittyy tiiviisti varamummotoimintaan. Millä tavalla eri sukupolvet voivat tukea ja auttaa toisiaan ja minkälainen rooli isovanhemmilla on lapsille ja lapsenlapsille? Kuinka oleellista on sukupolvien biologinen ketju?

Teoreettisten valintojeni kautta pyrin selvittämään vanhempien kasvanutta ulkopuolisen tuentarvetta. Perheet tarvitsevat ympärilleen tukiverkostoja ja lapset tarvitsevat aikuisen läsnäoloa ja huolenpitoa. Voisiko vara- isovanhemmat olla yksi mahdollisuus, joka toisi helpotusta, iloa ja hyötyä kaikille osapuolille?

2 YHTEISKUNNAN - JA PERHERAKENTEIDEN MUUTOKSET

Yksilöiden, perheiden ja yhteisöiden väliset suhteet ovat muuttuneet Suomen historian aikana useaan otteeseen. Karkean jaon mukaan Suomen historia voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen, maatalousyhteiskunnan aikaan, teolliseen aikaan ja palvelu- ja tietoyhteiskunnan aikaan. Jokaisella aikakaudella perhe-elämää on vietetty ajalle tyypillisellä tavalla. Jokaisella aikakaudella on ollut omanlaisensa perhekäsitys, joka on määritellyt perheenjäsenten rooleja ja suhteita sekä perheen arkea ja elämää. (Vilén ym. 2006, 56- 57.)

Maatalousyhteiskunnan pääelinkeinomuoto oli maataloudessa. Maatalousyhteiskunta perustui omavaraisuuteen, mikä merkitsi sitä, että kaikki elämiseen tarvittava pyrittiin tuottamaan itse tai hankkimaan paikallisilta tuottajilta. Tavaroiden ja hyödykkeiden tuottamisen lisäksi perheen parissa mahdollistuivat myös hoiva ja huolenpito. Perhe nähtiin taloudellisena yksikönä, joka oli toimeentulon perustana. Länsi- Suomalaisten ja Itä- Suomalaisten omavaraistalous poikkesivat alun perin toisistaan siinä, että Länsi- Suomessa toimivat yhteisölliset ryhmäkylät, joissa kyläläiset auttoivat toisiaan, ja itäsuomessa omavaraistalous perustui suurperheiden ympärille. (Karisto, Takala & Haapola 1998, 132.) Länsi- Suomalainen maatalous perustui peltoviljelyyn ja peltoa viljeltiin kyläläisten yhteistyöllä. Viljelymaan jaot perustuivat sarkajakoon, jonka mukaan jokaisella talolla oli tietty mitattu osuus kylän pelloista. Talot oli rakennettu lähelle toisiaan ja ne muodostivat niin sanottuja ryhmäkylä, joissa asuvien ihmisten yhteistyö oli tiivistä. 1860-luvun nälkävuodet saivat aikaan maatalouden tuotannon uudelleen järjestämisen. Isojaon myötä perinteinen sarkajako sai väistyä. Uuden maanjako järjestelyn seurauksena ryhmäkylät alkoivat hajota vähitellen. (Karisto, Takala & Haapola 1998, 133.)

Itä- Suomen asutus oli läntiseen asutukseen verrattuna haja-asutusta. Tilat sijaitsivat toisistaan kaukana. Syynä tähän voidaan nähdä Itäisen- Suomen erilaiset luonnonolosuhteet. Toisin kuin alavalla länsi- Suomella, Itäisen Suomen viljelymaat sijaitsivat vaarojen laella ja maanviljely perustui kaskiviljelyyn. Itä- Suomessa suurperheet olivat vastaus yhteisöiden tarpeisiin. Suurperheet saattoivat olla hyvin suuria yhteisöjä. Yhden perheen sisällä saattoi olla jopa 7-10 avioparia ja perheeseen saattoi kuulua jopa 50 henkilöä. Suurperhe muodostui yleisemmin sukulaisuuden pohjalta, mutta jos työtilanne vaati lisää työvoimaa, saatettiin perheeseen ottaa myös suvun ulkopuolisia henkilöitä. (Karisto, Takala & Haapola 1998, 136- 137.)

Maatalousyhteiskunnassa perhe nähtiin laajemmassa merkityksessä kuin tänä päivänä. Perheeseen kuulumisen kriteerinä oli pääsääntöisesti sukulaisuus. Toimeentulon turvaamiseksi tarvittiin yhteisöllisyyttä, ja yhteisöt tukivat myös toisiaan. Maatalousyhteiskunnan aikaan väestön kasvu oli runsasta. Perheissä oli paljon lapsia, ja lapset nähtiin Jumalan lahjoina. Heidän pa-

noksensa yhteisön jäsenenä oli merkittävä. Lapset auttoivat maatalon töissä ja osallistuivat myös nuorempien lasten ja vanhuksien hoivaan. Niin lapset kuin vanhuksetkin hoidettiin perheyhteisöissä, sillä sosiaalipalveluita ei maatalousyhteiskunnan aikaan vielä ollut. (Vilén ym. 2006, 57- 58.)

Vielä 1860 -luvulla Suomi oli maatalousvaltainen maa, sillä suurin osa työväestöstä sai elantonsa maataloudesta. Muutos uudenlaiseen elämäntapaan oli kuitenkin jo nähtävissä. (Jokinen & Saaristo 2006, 82.). Aikaisemmin teollisuus oli vielä vähäistä ja teollistumiseen liittyvä kaupungistuminen oli vasta aluillaan. 1860 -luvun alussa Suomessa ei ollut Helsingin ja Turun lisäksi muita kaupunkeja, joiden väkiluku olisi yltänyt 10 000:een. Kaupungit olivat 1860 -luvulla vielä melko maalaistyyliisiä, joiden yleiskuvaan saattoivat kuulua esimerkiksi navetat ja sikolätit. (Karisto & Takala 1990, 10.) Maatalousyhteiskunta alkoi muuttua 1800 -luvun lopulla teollistumisen ja lisääntyneen palkkatyön myötä. Teollinen aikakausi sai aikaan muutto liikkeen ja kaupungistumisen. Vähitellen myös perheet alkoivat muotoutua uudella tavalla. Yksittäisten perheiden irtauduttua isommista sukujen muodostamista yhteisöistä lakkasi myös yhteisöiden perusturva, hoiva ja huolenpito toimimasta. Ajan perhekäsitys oli familistinen ja yhteiskunta suosi ydinperheitä. Myös lapsiin alettiin suhtautua uudella tavalla, ja lapsuuden suojeluun alettiin kiinnittää huomiota. (Vilén ym. 58.) Sosiaalihuolto laajeni voimakkaasti 1920- ja 1930 -luvulla. Pitkään valmisteilla ollut lastensuojelulaki tuli voimaan vuonna 1936. Tässä laissa oli maininta myös lastensuojelun avohuollon tukitoimista huostaanoton ja sijoittamisen rinnalla. (Aaltonen ym. 2000, 32.)

Varsinainen teollistuminen Suomessa tapahtui vasta 1950 -luvulla sotien jälkeen, jolloin palkkatyössä oli jo yli 50 % työväestöstä. Varsinainen kaupungistuminen ajoittui 1960 - 1970 -luvulle, jolloin muuttovirta maalta kaupunkeihin oli suurimmillaan. Kaupungistuminen ja perherakenteiden muutokset lisäsivät myös perheiden ongelmia, joiden taustalla voidaan nähdä esimerkiksi vieras ympäristö ja vähenevät sosiaaliset kontaktit. (Vilén ym. 2006, 58-59.) Avioerot olivat erittäin harvinaisia vielä 1900 -luvun alussa. vuosittain avioeroja myönnettiin alle 200 kappaletta. Sotien välisenä aikana avioerojen määrä nousi jonkin verran, mutta vielä 1930 -luvulla avioeroja myönnettiin vain noin 1000 vuosittain. 1970 -luvulla avioerojen määrä nousi merkittävästi (Jokinen & Saaristo 2006, 198.)

1960 -luvulla myös perheen sisäiset roolijaot muuttuivat, kun naisten lisääntyvä palkkatyö yleistyi. Aikaisemmin perheen elättäminen oli ollut perheen isän tehtävä, kun taas nainen oli vastannut hoivasta ja lasten kasvatuksesta kotona. Naisten työssäkäynti lisäsi sukupuolien tasa-arvoisuutta ja naisten itsenäisyyttä. Kun aikaisemmin aviopareja sitonut yhteen taloudellinen riippuvuus, muuttuivat parisuhteet vähitellen rakkausliitoiksi. Teollistumisen myötä myös lasten lukumäärä perheissä laski, ja myöhemmin siihen vaikutti muun muassa ehkäisy menetelmien kehittyminen. (Vilén ym. 2006, 58- 59.) Avioliittojen rinnalle nousi avoliitto

yhtenä hyväksyttynä yhteiselämänmuotona, jota aikaisemmin oli vieroksuttu. Vähitellen myös perhetyypit moninaistuivat. Uusia perhemuotoja edustavat muiden muassa uusperheet ja yksinhuoltajaperheet. (Sauli & Kainulainen 2001, 43.) Muuttuneet perhesuhteet vaikuttivat siihen, että yhteisöjen hoivan tilalle oli kehitettävä toimiva sosiaalipalvelujärjestelmä, jolla pystyttiin turvaamaan kansalaisten hyvinvointi. 1980-luvulle mentäessä Suomesta oli muotoutunut hyvinvointivaltio, jonka tarkoituksena oli turvata suomalaisten toimeentulo kaikissa elämän vaiheissa. Yhteiskunta otti hoitaakseen tehtäviä, jotka aikaisemmin kuuluivat perheille ja perheyhteisöille, kuten vanhusten hoito ja lasten kasvatus ja koulutus. Tämän on katsottu osaltaan vaikuttaneen siihen, että perheen yhteiskunnallinen asema muuttui. (Vilén ym. 2006, 60.) Yhteiskunnan ja yksilön välisen suhteen muuttuminen on vaikuttanut siihen, että perheestä on tullut ikään kuin yksilön ja yhteiskunnan välinen instituutio. (Aaltonen ym. 2000, 43.)

Vuosisatojen kuluessa lapsuuteen on kiinnitetty entistä enemmän huomiota. Tähän on vaikuttanut muun muassa lapsuuden ja lapsen oikeuksien tunnustaminen Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa. (Vornanen 2001, 20) Suomessa lasten asemaan ja hyvinvointiin on pyritty vaikuttamaan lainsäädännöllä, kuten lastensuojelulailla. Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata kaikille lapsille turvalliset elinolosuhteet, mahdollisuus kasvuun, kehitykseen, terveelliseen elämään ja suojeluun (Lastensuojelulaki 1§.) Lait ja asetukset luovat puitteet hyvinvoinnille, mutta kaikesta edistyksestä huolimatta lasten asemaa yhteiskunnassamme on edelleen kehitettävä. Lasten hyvinvointia täytyy edistää ja lasten syrjäytymistä on pyrittävä estämään. Lasten hyvinvointi on aina sidoksissa vanhempien hyvinvointiin. Perhe- ja yhteiskuntapolitiikalla sekä työelämällä ja sen muutoksilla on mahdollisuudet vaikuttaa niin lasten kuin aikuisenkin arkeen ja hyvinvointiin (Vornanen 2001, 39.)

Hyvinvointivaltion huippu Suomessa saavutettiin 1990 -luvun alussa. Tällä hetkellä hyvinvointijärjestelmiä ja sosiaalisia oikeuksia ei enää pyritä laajentamaan, vaan niitä pyritään pikemminkin rajoittamaan (Jokinen & Saaristo 2006, 139.) 1990 -luvun lama muutti yhteiskuntamme rakenteita monella tapaa. Säästötoimet koskettivat valtiota, kuntia sekä yksittäisiä ihmisiä. Laman seuraukset näkyivät selkeästi lapsiperheiden elämässä lähtien perheiden taloudellisen tilanteen heikkenemisellä (Törrönen 2001, 6.) Laman seurauksena lapsiperheiden saamat etuudet heikkenivät. Työttömyys koetteli myös lapsiperheitä, vaikka tilastollisesti lapsiperheiden vanhemmat näyttäisivät selvinneet lamasta muita palkansaajia paremmin. Valtaosalla perheistä menee taloudellisesti jo hyvin, mutta on kuitenkin perheitä, joissa laman seuraukset näkyvät edelleen. On nähtävissä, että ongelmat kasaantuvat helposti samoille perheille. (Vilén ym. 2006, 62- 63.)

Tämän päivän yhteiskuntaa voidaan nimittää jälkimoderniksi tai jälkiteolliseksi yhteiskunnaksi. Valtaosa palkansaajista saa toimeentulonsa palveluammateista ja tietotyöstä. Tämän

vuoksi 2000 -luvun aikaamme on nimitetty myös palvelu- ja tietoyhteiskunnan ajaksi. Suomen kehitys maatalousyhteiskunnasta tietoyhteiskunnaksi on ollut merkittävä. Tämän päivän Suomessa perusturvan lisäksi ihmisillä on hyvät koulutusmahdollisuudet ja suomalainen elintaso on maailmanlaajuisestikin tarkasteltuna hyvin korkea. Elämäntapaamme kuuluu kuluttaminen ja nautintojen hakeminen elämän eri osa-alueilta. (Vilén ym. 2006, 60.)

Lapsiperheiden vanhemmat ovat työllistyneet paremmin, kuin muu työikäinen väestö. Myös 1990 -luvun laman aikaan lapsiperheiden työllisyystilanne oli parempi suhteessa työikäiseen väestöön keskimäärin, vaikka lapsiperheissäkin kärsittiin laman seurauksista. Syy siihen, miksi lapsiperheiden vanhemmat näyttävät olevan hyvin työllistettyjä, voidaan katsoa johtuvan heidän koulutustasostaan ja iästään. (Kartovaara & Sauli 2000, 119.) Pienten lasten vanhemmat tasapainoilevat työn ja perhe-elämän välillä entistä enemmän. Työnteon vuoksi vanhempien ja lasten keskinäinen aika on vähentynyt. Erityisesti perheet, joissa on alle kouluikäisiä lapsia, kärsivät yhteisen ajan puutteesta. Lapsiperheissä työhön käytetään keskimäärin enemmän aikaa kuin muissa kotitalouksissa. Joka neljännessä lapsiperheessä, jossa on kaksi vanhempaa, ylittää vanhempien yhteenlaskettu viikoittainen työaika 80 tuntia. Ylitöitä tehdään etenkin suurissa perheissä, mutta ylitöiden tekeminen on lisääntynyt kaiken kaikkiaan 1990 -luvulta lähtien. (Bardy, Salmi & Heino 2001, 149- 150.)

Tietoyhteiskunnassamme työ on yhä vähemmän riippuvainen ajasta ja paikasta. Näin ollen työtä tehdään entistä enemmän myös kotona tietokoneen välityksellä. Työn tekeminen kotona on vaikuttanut perheiden arjen käytäntöihin ja perheen keskeiseen aikaan. Perheelliset ja työelämässä mukana olevat kaipaisivat työelämäänsä paitsi säännöllisyyttä, myös joustavuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa itse työpäivänsä pituuteen. Tällöin työntekijöillä olisi mahdollisuus säädellä työpäivänsä pituutta oman kulloisenkin tilanteen mukaan. (Rönkä & Kinnunen 2002, 105.)

Vanhempien työnteon ja arkielämän rytmin vuoksi perheiden yhteiset sosiaaliset kontaktit kodin ulkopuolelle ovat vähentyneet. Yksilöllisen ja itsenäisen elämän myötä verkostot perheiden ympärillä ovat heikentyneet ja supistuneet. Myös suhteet naapureihin ovat muuttuneet, eikä kyläilykulttuuriin ole samanlaista kuin ennen. yhteyksiä sukulaisiin pidetään yksilöllisten tarpeiden mukaan (Vilén ym. 2006, 62.)

2000 -luvun perhekäsitys on individualistinen, yksilön tarpeita korostava. Lasten määrä koko väestöön nähden on laskenut huomattavasti viimeisten kuluneiden vuosikymmenten aikana. Perheet ovat pienempiä ja perheet ovat rakenteiltaan erityyppisiä. (Sauli & Kainulainen 2001, 55.) Vuonna 2005 perheissä oli 1 085 000 lasta, joka on 50 000 lasta vähemmän kuin viisitoista vuotta sitten. Lasten määrä perheissä, joissa vanhemmat ovat avioliitossa, on vähentynyt noin kahdella sadalla tuhannella lapsella. Avoparien muodostamissa perheissä lasten osuus on puo-

lestaan kasvanut noin sadalla tuhannella lapsella. (Kartovaara 2007, 49.) Lisääntyneiden avio- ja avoliittojen hajoamisen seurauksena myös erilaiset perhetyypit ovat lisääntyneet ja yleistyneet. Perhetyypit ovat hajonneet ja uudelleen muotoutuneet. Vanhempien uusien liittojen myötä uusperheet ovat yleistyneet. Uusperheillä tarkoitetaan perheitä, joissa perheen vanhemmat ovat tuoneet uuden perheen sisään lapsia vanhasta liitostaan ja heillä saattaa olla myös keskenään yhteisiä lapsia. Vuonna 2005, joka kymmenennen suomalaisen lapsen perhetyyppi oli uusperhe (Kartovaara 2007, 37,54.) Myös yksinhuoltajaperheet ovat yleistyneet. Yksinhuoltajien määrä on lisääntynyt hajonneiden avo- ja avoliittojen seurauksena, mutta taustalla on myös yksilöllisiä valintoja.

Nykypäivänä perheissä vallitsee demokratia. Maatalousyhteiskunnan aikaan perhettä koskevissa asioissa päätäntävalta oli isällä, mutta nykyään vanhempien lisäksi myös lapsilla on sanavaltaa perheen jokapäiväisiin asioihin. Vuorovaikutuksen kannalta on tärkeää, että lasten kanssa keskustellaan ja perhettä koskevista päätöksistä neuvotellaan. Demokratian voidaan katsoa lisäävän perheen välistä vuorovaikutusta ja lasten omanarvontuntoa. Hyvät vuorovaikutustaidot puolestaan vahvistavat lasten kykyjä selviytyä nuoruuden ja aikuisuuden tulevista haasteista ja vastoinkäymisistä. Perheet muodostavat yhteiskunnan perustan. Siksi perheiden tapa toimia ja elää paljastaa yhteiskunnan tilan (Envall 2005, 122 -123.)

3 SUKUPOLVIEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS

Tänä päivänä lasten hyvinvointia uhkaa erityisesti aikuisten vähäinen läsnäolo. Huolta pitävien aikuisten määrä lasten elämässä on keskimääräisesti vähäisempi kuin aikaisemmin. Aikuiset viettävät myös vähemmän aikaa lastensa kanssa ja yhdessä vietetyn ajan laatu on saattanut muuttua. Tämä ilmiö on nähtävissä niin lasten perheissä kuin päivähoitossakin. Lisääntyneet tehokkuusvaatimukset, henkilökunnan määrän vähäisyys ja lapsiryhmien suuret koot ovat vaikuttaneet siihen, että myös päivähoidon henkilöstö uupuu, eikä pysty vastaamaan lasten lisääntyneisiin tarpeisiin (Bardy, Salmi & Heino 2001, 142.)

Suomalaisen yhteiskunnan muutos on ollut nopea. Muutosten seurauksena ihmisten sosiaaliset taidot vaihtelevat. Ihmisillä on erilaiset mahdollisuudet sukupolvien väliseen kanssakäymiseen ja yhteiseen kokemusten vaihtoon, sekä ja perinteiden siirtämiseen sukupolvilta toisille (Eskelinen & Kinnunen 2001, 12.) Nykyään lapset saattavat olla eriarvoisessa suhteessa toisiinsa nähden siinä, kuinka paljon heidän elämässään on heistä kiinnostuneita, huolta pitäviä ja luotettavia ihmisiä. Toisilla lapsilla sosiaalinen turvaverkko on hyvinkin laaja, kun toisilla läheisiä aikuisia ihmisiä on vain vähän, tai ei lainkaan (Bardy, Salmi & Heino 2001, 142.) Se, että lapset viettävät nykyään paljon aikaa yksinään, vailla aikuisen ihmisen valvontaa, lisää

lasten turvattomuuden tunnetta ja pahoinvointia. Lasten ongelmien taustalla voidaan nähdä vanhempien kiristyneet työelämän vaatimukset, jotka osaltaan vievät vanhempien resursseja perheiden yhteisestä ajanvietosta (Rönkä & Kinnunen 2002, 104.)

Vanhempien työkiireiden on katsottu välittyvän lasten ja heidän vanhempiensa välisiin vuoro-vaikutussuhteisiin voimakkaasti. Vaativa työelämä vie vanhempien energiaa ja rankan työpäivän jälkeen on vaikeaa löytää voimia hyvään vanhemmuuteen. Lapsen tarpeet saattavat jäädä vähemmälle huomiolle jos vanhempi on stressaantunut ja poissaoleva. Lopulta myös lapsi alkaa usein oireilla. Seurauksena saattaa olla masennusta ja uhmakkuutta (Rönkä & Kinnunen 2002, 53.) Pienten lasten vanhemmat tasapainoilevat työ- ja perhe-elämän välillä, mikä kulluttaa heidän voimavarojaan. Vanhempien välistä kahdenkeskeistä aikaa on harvoin tarjolla, mutta myös parisuhde tarvitsee hoitoa. Vanhempien pienet vapaahetket ja lomamat ovat perheen kannalta arvokkaita. Isovanhemmat voivat olla perheille suureksi avuksi tarjoamalla vanhemmille vapaata kahdenkeskeistä aikaa. Kun vanhemmat jaksavat arjessa ja voivat hyvin voivat lapsetkin hyvin (Ijäs 2004, 61.) Alle kolmevuotiaiden lasten isoäideistä kolmannes on kuitenkin vielä itse työelämässä. Kartovaaran ja Saulin tutkimuksesta käy ilmi, että isovanhempien mahdollista apua olisi tarjolla erityisesti peruskouluikäisille lapsenlapsille ja heidän perheilleen. (Kartovaara & Sauli 2000, 57.)

Ihmisten elinikä on noussut, eikä ole lainkaan epätavallista, että suvun sisällä elää samaan aikaan useampia sukupolvia. Yhteisten vuosien lisääntyminen vaikuttaa siihen, että sukupolvilla on enemmän annettavaa toisilleen. Isovanhempien ja isoisoivanhempien rooli lasten ja lastenlasten elämässä saattaa näin ollen olla entiseen verrattuna aktiivisempi. (Karisto, Takala & Haapola 1998, 204.) Isovanhempien merkitys lapsiperheille voi olla korvaamaton, etenkin silloin, jos isovanhemmat asuvat kohtuullisen matkan päässä perheestä. Suomessa on myös lapsia, jotka asuvat samassa taloudessa isovanhempiensa kanssa, vaikkakin kolmen sukupolven yhteisasuminen on melko epätavallista tänä päivänä. Vuonna 1997 isovanhempia samassa taloudessa asui vielä 27 000 lapsella. Vuonna 2005 enää 21 000 lasta asui yhdessä isovanhempansa kanssa. Prosenteissa vuonna 2005 vain 1,9 prosentilla lapsista asui ainakin yksi isovanhempi luonaan (Kartovaara 2007, 79.)

Monissa perheissä isovanhemmat eivät pääse osallistumaan perheiden arkeen ja lastenlastensa elämään pitkien maantieteellisten etäisyyksien vuoksi. Lapsenlapset saattavat nähdä isovanhempiaan erittäin harvoin, ehkä vain muutaman kerran vuodessa. Toisilla lapsilla kontakteja isovanhempiinsa ei ole lainkaan johtuen monista erilaisista syistä. Aikaisemmin kun perherakenteet olivat erilaisia, saattoivat isovanhemmat elää hyvin lähellä lapsiaan ja lastenlapsiaan. Muuttuneen yhteiskunnan myötä ihmisten arjesta on kadonnut yhteisöllisyys. Aikaisemmin lasten kasvatukseen osallistui koko naapurusto (Hätönen 2003.)

1980 -luvulla alettiin puhua tuottavasta ikääntymisestä. Tuottavalla ikääntymisellä tarkoitetaan sitä, että ymmärretään ikääntyvien ihmisten voimavarat, joita he voivat hyödyntää erilaisten aktiviteettien kautta. Toiminnallaan ikääntyvät ihmiset voivat tuottaa hyötyä niin lastenhoidossa, vapaaehtoistyössä, kuin auttamalla ystäviään ja perheitään (Sinnemäki 2005, 20.) Ikääntyvä ihminen, jonka toimintakyky on tallella, voi olla suurenmoinen apu sekä lapsilleen että lapsenlapsilleen, ja hän voi toimia myös kollektiivisena isovanhempana. (Sinnemäki 2005, 19.) Teoksessaan Isoäitikirja Vappu Taipale sanoo: ”sukupolvien suhde ei perustu geenien jatkuvuudelle, vaan sukupolvien ketjulle”. Hänen mukaansa isovanhempien sukupolven keskeinen tehtävä on huolehtia uusista sukupolvista. (Taipale 2002, 59.) Yksinkertaisimmillaan sukupolvi käsitteellä erotetaan lapset aikuisista. Suvun sisällä sukupolvet muodostavat biologisen ketjun, kun taas yhteiskunnassa sukupolvilla tarkoitetaan samanikäisten ikäpolvea. Saman ikäiset ihmiset kokevat yhdessä samoja yhteiskunnallisia tapahtumia ja muutoksia, jolloin myös heidän elämäkokemuksensa saattavat olla yhdensuuntaiset toisiinsa nähden. (Karila ym. 2006, 52-53.)

Terveystieteiden tutkimuskeskukselle tekemässään selvityksessä Sinnemäki on nostanut esiin yhtenä vanhempia huolestuttavana asiana sukupolvien ketjun katkeamisen, sekä vanhempien sukupolvien erityisosaamisen häviämisen (Sinnemäki 2005, 6.) Tänä päivänä kehitteillä on monia toimintamuotoja, joissa isovanhempien sukupolvet voivat toimia lasten hyväksi. Kouluissa ja päiväkodeissa toimivat kummimummit ja -vaarit ovat esimerkki sukupolvien välisen vuorovaikutuksen lisäämisestä. Isovanhempien sukupolvien apua voisi hyödyntää myös iltapäiväkerhojen toiminnassa. Toimivia malleja on jo nyt ja niitä tulisi kehittää. Perheiden avuksi ja tueksi tarkoitettua Varamummo ja -vaaritoimintaa tulisi kehittää siten, että palvelut tavoitaisivat perheet. Usein yksittäisten pienten järjestöjen resurssit ovat kuitenkin rajalliset (Sinnemäki 2005, 43.)

Monesti on niin, että isovanhemmudesta jäävät päitsi juuri ne lapset, jotka tarvitsisivat aikuisten läsnäoloa kipeämmin. Esimerkiksi lastensuojelussa olisi tarvetta isovanhempien sukupolven edustajille, tukihenkilöiksi lapsille ja nuorille. Tukihenkilöinä isovanhemmat voisivat antaa lapsille heidän tarvitsemaansa aikuisen aikaa, huomiota ja turvallisuuden tunnetta. Sukupolvien välisessä kanssakäymisessä vuorovaikutus on molemmin puolista. Myös isovanhemmat saavat paljon toimiessaan yhdessä lasten ja nuorten kanssa. Yhdessä tekeminen ja kokeminen saavat aikaan hyvinvointia myös isovanhemmille (Kunnas 2006, 4.)

Isovanhempien sukupolvien elämässä työllä on ollut suuri merkitys. Ihmisten elämä on sitoutunut voimakkaasti työnteon ympärille ja työn kautta ihmiset ovat saaneet sisältöä elämäänsä. Työn merkitys ihmisen identiteetille on tärkeä. Työn kautta on mahdollistunut myös yhteydenpito muihin ihmisiin, kuten työtovereihin. Lapset ja lapsenlapset voivat olla suureksi avuksi isovanhemmille silloin, kun he siirtyvät pois työelämästä ja aikataulutetuista päivistä.

Lapsenlapset voivat olemassa olollaan tuoda isovanhemmille uutta sisältöä elämään ja ennaltaehkäistä jopa masennukselta (Ijäs 2004, 23-24.)

4 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TARKOITUS

Tammikuussa 2007 vapaaehtoiset ja Talkoorenkkaan työntekijät kokoontuivat Keravan Talkoorenkkaassa keskustelemaan sijaisvanhempitoiminnan aloittamisesta Keravalla. Tilaisuudessa keskusteltiin mahdollisista toiminnan muodoista, toteutuksesta sekä pelisäännöistä. Paikalla oli tuolloin kymmenisen aktiivista keravalaista vapaaehtoista, jotka olivat kiinnostuneita osallistumaan toimintaan ja toiminnan kautta jakamaan aikaansa sijais- isovanhempina lapsille ja perheille, joissa omia isovanhempia ei ollut, tai he asuivat kaukana. Vapaaehtoisten ryhmässä nähtiin tärkeäksi, että sukupolvien ketju tavoittaa myös ne lapset, jotka syystä tai toisesta olisivat vailla suhdetta iäkkäämpiin ihmisiin (Ohvo 2007, 32.)

Varamummo toiminta käynnistyi Keravalla tammikuussa 2007, mutta perheet ja vapaaehtoiset eivät kohdanneet toisiaan kuitenkaan heti toiminnan käynnistymisen jälkeen. Ennen osapuolten kohtaamista, vapaaehtoisille kerrottiin aiheesta, ja heidät tutustutettiin keravalaisten lapsiperheiden arkeen. Avoin kerhotoiminta aloitettiin 16.3.2007 Talkoorenkkaan tiloissa, aivan Keravan ydinkeskustan tuntumassa (Ohvo 2007, 32.)

Keväällä 2008 toiminnassa oli mukana noin kymmenen vapaaehtoista, joista vain yksi on miespuolinen. Perheet ovat löytäneet toiminnan vähitellen, mutta kiinnostusta perheiden puolesta toimintaa kohtaan on ollut. Yksittäisiä kyselyitä on tullut myös Keravan naapurikuntien puolelta etenkin Tuusulasta ja Järvenpäästä. (Ohvo 2008, Suullinen tiedonanto)

Toimintaan kaivataan lisäpuhtia, jotta varamummotoiminta saataisiin kunnolla käyntiin, ja jotta toimintaa voitaisiin kehittää entisestään. Talkoorenkkaan avunvälitystyöntekijän Annukka Ohvon toiveena on, että toiminta saataisiin pyörimään siten, että perheet ja vapaaehtoiset voisivat toimia mahdollisimman itsenäisesti toiminnan puitteissa. Koska toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, jokainen vapaaehtoinen toimii omien resurssiensa ja sitoutumismahdollisuuksiensa puitteissa. Näin ollen vapaaehtoisten varamummojen sitoutumisen taso vaikuttaa merkittävästi toiminnan muotoihin ja toiminnan kehittämisen suuntaan. Toiminnan alkuperäisenä ideana on ollut jatkaa sukupolvien ketjua myös niihin perheisiin, joissa isovanhempia ei enää ole ja niille perheille, joiden omat isovanhemmat asuvat kaukana. (Ohvo 2007, 32.)

Vaikka varamummotoimintaa suunnitellaan, ja niin sanotusti ohjataan Talkoorenkkaasta käsin, voivat toiminnassa olevat perheet ja vapaaehtoiset toimia myös hyvin itsenäisesti omien toi-

veidensa ja tarpeidensa mukaan. Vapaaehtoisia on, ja toiminasta ollaan kiinnostuneita perheiden parissa. Opinnäytetyössäni pyrin selvittämään molempien osapuolten toiveita toiminnan suhteen, jotta perheet ja vapaaehtoiset kohtaisivat toisensa aikaisempaa paremmin.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuoda esiin varamummotoiminnassa mukana olevien vanhempien ja vapaaehtoisten ajatuksia toiminnasta. Työlläni pyrin selvittämään toiminnan hyviä ja huonoja puolia, sekä sitä, kuinka toimintaa tulisi jatkossa kehittää. Haastattelujen kautta tavoitteenani on selvittää minkälaisen merkityksen osapuolet toiminnalle antavat. Olen päättänyt lähestyä varamummotoimintaa erityisesti perheiden näkökulmasta, mikä on luontevaa, sillä toiminnan tarkoituksena on erityisesti tukea perheitä. Toiminnan kehittämisen kannalta on kuitenkin perusteltua kuulla molempien osapuolten ajatuksia ja mielipiteitä toiminnan suhteen. Keskeisenä kysymyksenä opinnäytetyötutkimuksessani näen sen, millä tavalla varamummotoiminnalla tuetaan lapsiperheiden arkea ja hyvinvointia. Tarkoituksena on selvittää millä tavalla vapaaehtoiset varamummot ja vaarit voivat toiminnan kautta edesauttaa lasten ja heidän vanhempiensa hyvinvointia.

Oma ensisijainen yhteistyökumppanini on ollut Keravan vapaaehtoistyön kehittämiskeskuksen Talkooreenkaan työntekijät ja erityisesti Annukka Ohvo, joka tekee myös omaa opinnäytetyötään liittyen varamummotoimintaan, mutta Humanistiseen korkeakouluun. Teemme siis opinnäytetöidemme kautta samalla myös kahden eri ammattikorkeakoulun välistä yhteistyötä. Teen opinnäytettäni Talkooreenkaan varamummo- ja pappatoiminnan kehittämisen hyväksi. Näin ollen tiivis yhteistyö Talkooreenkaaseen on ollut ensisijaisen tärkeää. Yhteistyötä olemme tehneet niin puhelimen ja sähköpostin välityksellä, kuin kasvotustenkin. Vaikka työni tilattiinkin Talkooreenkaalta, koin että sain melko vapaat kädet työn toteuttamiselle ja aikatauluttamiselle.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimusidean selkiinnyttyä siirrytään tutkimusprosessissa tutkimusongelmien muotoilemiseen. Tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymysten määrittelyvaiheessa tutkijan tulee siirtyä ideointivaiheen ihmettelystä kysymysten asetteluun. Kysymysten kautta muotoutuvat varsinaiset tutkimusongelmat. Tutkimusongelman muotoilemista voi helpottaa tutustumalla tutkittavaan aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen sekä aikaisempiin tutkimuksiin. (Eskola & Suoranta 2001, 36.)

Työssäni on kolme tutkimusongelmaa, joista ensimmäinen muotoutui Talkooreenkaan työntekijän kanssa käymieni keskusteluiden pohjalta. Jotta toimintaa voitaisiin kehittää, tulee tietää

minkälaiset lähtökohdat, odotukset ja toiveet osapuolilla toiminnan suhteen on. Toinen tutkimusongelmani muotoutui omien tavoitteideni mukaan. Halusin tietää, minkälainen merkitys varamummotoiminnalla on perheiden hyvinvoinnin kannalta, ja kuinka toiminnalla voidaan tukea lapsia ja heidän vanhempiaan. Halusin myös selvittää millä tavalla sukupolvien ketju näyttäytyy toiminnassa.

1. Kuinka vanhemmat ja vapaaehtoiset kokevat varamummotoiminnan ja millaisia ovat kohtaamiset varamummojen, lasten ja heidän vanhempiensa välillä?

1.1 Minkälaiset ovat perheiden tarpeet, odotukset ja toiveet toiminnan suhteen?

1.2 Miten vapaaehtoiset haluavat toimintaa omalta osaltaan toteuttaa?

2. Miten varamummotoiminnalla tuetaan lapsiperheiden arkea ja lapsen hyvinvointia?

2.1 Mikä merkitys toiminnalla on ollut perheille, ja onko toiminnalla helpotettu perheiden tilannetta jollakin tavoin?

2.2 Millä tavalla vapaaehtoiset näkevät toimintansa varamummoina lapsille?

3. Miten sukupolvien ketju toteutuu toiminnan kautta?

3.1 Onko toiminnalla tuettu lasten vuorovaikutusta iäkkäämpien ihmisten kanssa?

Aiheen rajaus tuntui vaikealta. Laajasta ja mielenkiintoisesta aiheesta oli rajattava se osa-alue, jolta saisin eniten itseäni kiinnostavaa tietoa ja toisaalta myös tietoa, josta on hyötyä Talkoorenkaalle. Minun oli osattava rajata työni siten, että työ kohdistui ennen kaikkea lapsen hyvinvoinnin näkökulmaan varamummotoiminnassa. Koska toimintaa olisi voinut lähteä tutkimaan useammalta eri kantilta, oli oma suuntautuneisuusalue osattava rajata laajasta aihepiiristä. Aihetta rajatessa tulee tutkijan tiedostaa, mitä halutaan tietää ja mitä tutkimuksella halutaan osoittaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 75.)

Kvalitatiivisessa laadullisessa tutkimuksessa aihetta ei tarvitse rajata liian tiukasti. Laadullisessa tutkimuksessa myös tutkimusongelmalle voi jättää enemmän tilaa kuin kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa. Kvalitatiivisella tutkimuksella etsitään vastauksia sellaisiin tutkimusongelmiin, joita ei ole aikaisemmin kartoitettu, ja näin ollen ennakoitui tutkimuksen suunnan suhteen voi olla vaikeaa. Liian väljästä aiheesta on kuitenkin syytä rajata ja löytää rajauksen kautta tutkimukselle selkeämpi näkökanta (Hirsjärvi Remes & Sajavaara 2004, 75-76.)

Työni tarkoituksena on Talkooreenkaan toiveesta selvittää vapaaehtoisten ja perheiden ajatuksia varamummotoiminnasta ja heidän toiveistaan toiminnan suhteen. Varamummo toiminta on

vapaaehtoistyötä, jonka tarkoituksena on välittää sukupolvien ketjua perheisiin. Keskeisinä tekijöinä toiminnassa ovat siis lapset ja perheet, heitä vartenhan toimintaa on alun perin alettu järjestää. Koska oma suuntautumiseni on varhaiskasvatukseen, luonteva tapa on lähestyä varamummotoimintaa lasten ja perheiden tukemisen näkökulmasta, eli siitä, miten toiminnalla edesautetaan perheiden jaksamista ja lasten hyvinvointia. Tämän näkökulman uskon avaavan myös perheiden toiveita toiminnan suhteen ja tätä kautta selvittämään sitä, kuinka perheet ja vapaaehtoiset voisivat kohdata entistä paremmin.

Työstäni olen rajannut kokonaan pois lasten havainnoinnin, joka olisi myös ollut mahdollinen aineistonkeruumuoto. Jätin lasten havainnoinnit työni ulkopuolelle siitä syystä, että uskoin saavani lasten ajatuksista tietoa vanhempien ja vapaaehtoisten haastattelujen kautta. Työn määrä olisi myös lisääntynyt merkittävästi, jos olisin sisällyttänyt lapsihavainnoinnitkin opinnäytetyöhöni vapaaehtoisten ja vanhempien haastattelujen rinnalle. Tutkimuksessa ei tarvitse havainnoida kaikkea, eikä aihetta tarvitse lähteä käsittelemään sen kaikilta puolilta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 79.) Rajaamalla lapsihavainnoinnit työni ulkopuolelle selkeytän tulosten analysointia ja raportointia. Kun aineistonkeruumenetelmäni ovat yhdensuuntaiset, eli tässä tapauksessa perustuvat haastatteluihin, on minun itseni helpompi hahmottaa työprosessiani.

6 OPINNÄYTETYÖNI MENETELMÄLLISET VALINNAT

Tutkimustehtävän selkiinnyttyä tulee tutkijan perehtyä erilaisiin tutkimusmetodeihin. Kun tiedostaa menetelmien ja metodien käyttötarkoitukset, on helpompi valita omalle työilleen sopivimmat työmuodot. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 174.) Ennen tutkimukseni käynnistämistä minun oli oltava selvillä siitä, minkälaisilla menetelmillä tutkimustani toteutan. Tutkimusmenetelmien valintaan vaikuttaa erityisesti se, minkälaista tietoa tutkimuksella etsitään, ja keitä ovat tutkimukseen osallistuvat henkilöt. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 173.) Ideassani esitin toteuttavani tutkimukseni haastatteluilla ja mahdollisesti avoimilla kysymyslomakkeilla riippuen siitä, mikä tulisi olemaan haastateltavien ihmisten määrä. Varsinkin tutkimusmenetelmien valinta ajoittui prosessissani suunnitelmavaiheeseen.

Ensimmäisenä minun oli valittava, tekisinkö aiheesta määrällisen vai laadullisen tutkimuksen. Valitsin työni muodoksi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen, sillä alkukäsitykseni mukaan varamummotoimintaan osallistutaan eri syistä ja jokainen perhe omalla tavallaan. En siis yritäkään tuoda työlläni esiin yleistyksiä, vaan saamaan tietoa jokaisen toimijan omista ajatuksista toiminnan suhteen. Laadullisen tutkimuksen aineistot kerätään yleisimmin haastatteluilla, kyselyillä, dokumentoidun tiedon tutkimisen kautta tai havainnoimalla. Menetelmiä

voidaan myös käyttää yhdessä, jos se edesauttaa tutkimuksen toteutusta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73.)

6.1 Mistä ja miten aineistoni koostuu?

Tutkimusjoukkoa valittaessa tutkijan tehtävä on ensin määritellä, mikä on perusjoukko, josta hän poimii työlleen sopivan otoksen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 169.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistoa saatetaan kerätä vaikka vaan yhdeltä ihmiseltä tai isommalta joukosta. Tutkimuksen tarkoituksena on päästä selville tutkittavan joukon ajatuksista enemmän kuin saada yleistettävää tietoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 170) Usein kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston keruussa saatetaan käyttää saturaatio- termiä, jolla tarkoitetaan aineiston ”kylläntymistä”. Tutkija tutkii ja haastattelee ihmisiä niin kauan kunnes tutkimus ei enää tuota tutkimuksen kannalta uutta tietoa. Kokemattoman tutkijan voi kuitenkin olla vaikea tunnistaa, milloin tutkimus on kylläntynyt (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 171.) Alustavan suunnitelman mukaan olin ajatellut haastatella kahdeksaa henkilöä. Haastattelujen käynnistyttyä, huomasin työmäärän sen todellisessa mittakaavassa ja päätin vähentää haastateltavien määrää seitsemään, koska tuolloin olin saanut nämä seitsemän haastatteluajankohtaa sovituksi. Muutos ei ollut kuitenkaan merkittävä ja mielestäni sain riittävästi aineistoa ja tietoa tutkittavista kysymyksistä.

Sain Talkoorenkaalta tarkan tiedon varamummotoiminnassa olevista vapaaehtoisista ja perheistä. Annukka Ohvo tiedusteli asianomaisilta heidän alustavaa suostumustaan haastatteluihin ja lupaa heidän yhteistietojen luovuttamista minulle. Menettelemällä näin haastatteluun osallistujat eivät valikoituneet satunnaisesti, vaan harkinnanvaraisesti. Tutustumiskäynnilläni satutunnilla, sain itse yhteystiedot kahden perheen vanhemmilta sekä yhdeltä vapaaehtoiselta. Haastattelin kustakin perheestä vain toista vanhempaa. Tiedostin, että seitsemänkin haastattelun toteuttaminen olisi melkoisen iso työ yhdelle ihmiselle. Toisaalta en välttämättä olisi saanut tarpeeksi tietoa Talkooreenkaan käyttöön, jos haastateltavien määrä olisi ollut vähäisempi.

6.2 Haastattelu aineistonkeruumuotona

Työni on tutkielmatyyppinen laadullinen opinnäytetyö. Opinnäytetyöni aineiston kokosin haastatteluilla. Hirsjärvi ym. suosittelivat tutkimuksen metodeiksi haastattelua tai kyselylomaketta silloin, kun halutaan selvittää ihmisten ajatuksia, tunteita ja kokemuksia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 174.) Ennen kuin tein päätöksen haastattelujen käytöstä, minun oli mietittävä kuinka paljon aikaa minulla olisi käytettävänäni haastattelujen toteuttamiseen.

Haastattelu on aineistonkeruumuotona aikaa vievä menetelmä. Jos arvelee, että haastattelukysymyksiin on löydettävissä vastaukset jo lyhyellä, puolentunnin haastattelulla, kannattaa miettiä, käyttäkö haastatteluja lainkaan, vai kerääkö aineiston esimerkiksi kyselylomakkeiden kautta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 195.)

Laadullisen tutkimuksen aineiston keruumuodoksi valitaan yleensä haastattelut, sillä haastattelut mahdollistavat aineiston keruun joustavasti. Haastattelukysymykset on mahdollista esittää haluamassaan järjestyksessä ja samoihin kysymyksiin voidaan palata haastattelun edetessä uudelleenkin, mikäli haastateltava haluaa vielä täydentää vastaustaan jonkin asian suhteen. Haastattelussa haastattelijalla on myös mahdollisuus oikaista väärinkäsityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75.) Haastattelutilanteessa ihmiselle annetaan mahdollisuus tuoda ajatuksiaan esiin omalla tavallaan. Haastattelujen kautta haastateltava ihminen osallistuu aktiivisesti tutkimukseen, haastattelun subjektina. Haastattelun etuna voidaan pitää myös sitä, että haastateltaviin on helpompi ottaa uudelleen yhteyttä, jos tutkimuksen tekijä tarvitsee täydennystä aineistoaan varten tai tekee myöhemmin aiheesta seurantatutkimusta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 194- 195.)

6.3 Teemahaastattelut

Valitsin aineistoni keruumuodoksi teemahaastattelut, koska uskon niiden kautta saavani laajemmin tietoa kuin selkeästi rajattujen kysymysten kautta. Haastattelutyypinä teemahaastattelu sijoittuu lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliin. Teemahaastattelussa ei esitettyjen kysymysten tarvitse olla tarkasti määriteltyjä, eikä niitä tarvitse esittää tietyssä järjestyksessä, mutta kysymysten aihepiirit ja teemat tulee tiedostaa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 197.) Teemahaastattelua voidaan pitää puolistrukturoituna haastatteluna, sillä vaikka haastattelu tapahtuisikin melko väljästi, ovat haastattelujen teemat ja aihepiirit kaikille haastateltaville samat (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.) Opintojeni aikana olen tehnyt muutamia haastatteluja. Teemahaastattelun joustavuus tuntui mielestäni itselleni sopivalta haastattelumuodolta. Jos jokin asia unohtuisi, voisi asiaan palata haastattelun edetessä.

Kun tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytetään teemahaastatteluja, on suunnitteluvaiheessa tärkeää suunnitella nimenomaan haastattelujen teema-alueita. Teemahaastattelurunko ei ole yksityiskohtainen haastattelurunko, vaan teema-alueuuttelo. Teema-alueuuttelo toimii haastattelutilanteessa haastattelijan muistilistana ja se ohjaa myös haastattelun kulkua. Teema-alueiden tulisi olla sen verran väljiä, että tutkittavan ilmiön kaikki mahdolliset ilmenemismuodot voivat nousta haastattelutilanteessa esiin. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että myös haastateltavat voivat tarkentaa kysymyksiä, eikä tarkentaminen näin ollen ole vain haastattelijan tehtävä (Hirsjärvi & Hurme 2001, 66- 67.) Koska teemahaastattelun runko on väljä, on tärkeää, että haastattelija on sisäistänyt teema-alueet hyvin. Haastat-

telun luontevan kulun kannalta olisi tärkeää, että haastattelija osaisi teema-alueensa ilman paperia. Vaikka tarkkoja kysymyksiä ei olisi voi haastattelija valmistautua lisäkysymyksien tekoon jo etukäteen (Hirsjärvi & Hurme 2001, 71.)

Ennen haastattelua minun tuli olla myös tietoinen niistä tekijöistä, jotka saattavat vaikuttaa haastattelujen taustalla. Ennen haastattelua tulee miettiä mitkä taustatiedot ovat oleellisia haastattelun tulosten analysoinnin vaiheessa. Tällaisia taustatietoja työssäni olisivat perheiden kohdalla: kuinka monta lasta perheessä on ja minkä ikäisiä lapset ovat, ovatko lasten omat isovanhemmat vielä elossa, ja ovatko vanhemmat työelämässä. Vapaaehtoisten kohdalla taustatietoihin kuuluivat mielestäni kysymykset: Minkä ikäisiä vapaaehtoiset olivat, onko vapaaehtoisilla omia lastenlapsia, ovatko he vielä työelämässä vai jo eläkkeellä. Myös vanhempien kohdalla oletin, että heidän toiveensa ja odotuksensa toiminnalle ovat yhteydessä siihen, kuinka kauan he ovat olleet toiminnassa mukana, ja niin sanotusti päässeet tutustumaan varamummoihin. Eli haluaako perhe, että varamummo hoitaisi lapsia, kun vanhemmat käyvät asioilla vai että varamummon kanssa ollaan perheen kesken ja yhdessä rakennetaan pohjaa vuorovaikutussuhteelle.

6.4 Yksilöhaastattelut haastattelun toteutusmuotona

Haastattelumuodoksi valitsin yksilöhaastattelut, koska uskoin niiden kautta saavani enemmän tietoa tutkimusongelmaani ja kysymyksiäni ajatellen. Ryhmähaastatteluissa on kuitenkin ongelmana, että haastateltavien äänet saattavat sekoittua nauhalla, joka taas vaikeuttaa aineiston litterointia ja analysointia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 200.) Aloittelevana haastattelijana huomioin myös omat lähtökohtani työmenetelmiä valitessani. Ennen opinnäytetyötä olin tehnyt yhden laajemman litteroimistehtävän ja haastattelun analysoinnin. Tiesin siis jo jotain siitä, mitä aineiston käsitteleminen vaatisi. Tästä syystä halusin pitää litteroinnin mahdollisimman yksinkertaisena ja päätin haastatella yhtä ihmistä kerrallaan.

Mielestäni aiheeni oli myös sellainen, että uskoin haastattelujen toteutuvan parhaiten yksilöhaastatteluina. Jokaisella perheellä on omat syynsä hakeutua toimintaan, samoin kuin tarpeet ja odotukset toiminnalle. Ryhmähaastattelut olisivat voineet toimia silloin paremmin, jos tutkimukseni tavoitteena olisi selvittää vapaaehtoisten motiiveja vapaaehtoistyölle. Vapaaehtoiset kokoontuvat muutenkin useammin yhteen ja keskustelevat ryhmänä. Koin etten ylipäättään ole vielä sillä tasolla haastattelijana, että olisin pystynyt vetämään ryhmähaastattelua, ja kantamaan vastuun niiden onnistumisesta.

6.5 Haastatteluihin valmistautuminen

Haastattelijana minun oli valmistauduttava haastattelutilanteisiin erityisen huolellisesti. Valmistautuessani tuleviin haastatteluun, koin tarpeelliseksi perehtymisen haastattelukirjallisuuteen. Lukemalla haastatteluista, niihin valmistautumisesta, haastattelujen rakenteista ja haastattelijan roolin merkityksestä uskoin saavani paljon hyödyllistä tietoa haastattelujen toteutuksesta. Perehtyminen lisäsi myös omaa varmuuttani haastattelujen suhteen. Pidän tärkeänä, että minulla oli haastattelutilanteessa tunne siitä, että tiedän mitä olen tekemässä.

Haastattelutilanteisiin liittyy myös käytännön kannalta merkittäviä ratkaisuja. On päätettävä haastattelujen ajankohta ja paikka, arvioitava haastatteluihin menevä aika, ja huomioitava minkälaisia välineitä haastattelutilanne vaatii (Hirsjärvi & Hurme 2001, 73.) Alustavasti olin ajatellut tarjota haastattelupaikaksi Talkoorenkaan tiloja, mutta olin valmis menemään myös haastateltavien kotiin, mikäli he niin toivoivat. Yhtenä mahdollisuutena tarjosin haastattelujen toteuttamista satutuntien aikana, jolloin tiesin Talkoorenkaan tilojen olevan käytettävissä.

Seitsemästä haastattelusta neljä toteutui Talkoorenkaan tiloissa. Sain käytettäväkseni rauhallisen tilan, jossa ulkopuolisia häiritseviä tekijöitä ei ollut. Kolme haastattelua tein haastateltavien omissa kodeissa. Varasin haastatteluille riittävästi aikaa. Huomioin sen, että mikäli haastattelut toteutettaisiin henkilöiden kotona, olisi haastatteluihin varattava enemmän aikaa, sillä kotiolosuhteissa haastattelun ulkopuolista keskustelua syntyisi luultavammin enemmän. Teemahaastattelut ovat luonteeltaan sen tyyppisiä, että tilaisuutta ei ole kohteliasta lopettaa, kun oma hyöty on saavutettu. Haastattelutilaisuuksiin tulee varata aikaa siis myös vapaalle keskustelulle (Hirsjärvi & Hurme 2001, 75.)

Haastattelutilanteet olivat hyvin erilaisia jo kestoiltaan, kuin myös tunnelmiltaan. Haastattelut kestivät 20 -45 minuuttia. Haastattelun pituuteen vaikutti luultavammin se kuinka pitkään haastateltavat olivat olleet mukana toiminnassa. Ensimmäisissä haastatteluissa oma jännittyneisyys tuli korostuneesti esiin, kun taas viimeiset haastattelut olivat jo huomattavasti rennompia. Jännitystä lisäsi osaltaan myös se, että osa haastatteluista tehtiin itselleni täysin vieraiden ihmisten kotona. Oli melko vaikeaa ottaa haastattelijan rooli ja toimia ammatillisena henkilönä, kun kaikki oli itselleni uutta ja jännittävää.

6.6 Eettiset ja luotettavuuteen liittyvät asiat

Pyrin huomioimaan tutkimukseni eettisyyden koko tutkimusprosessini aikana. Opinnäytetyöni suunnitelmavaiheessa laadin haastatteluja varten haastattelulupakirjeen, josta käy ilmi kuka olen ja mitä olen tekemässä ja se mihin haastatteluja käytetään. Otettuani ensin yhteyttä mahdollisiin haastateltaviin puhelimitse lähetin heille myös haastattelulupakirjeen sähköpos-

tiin, jotta he voisivat rauhassa lukea kirjeen ennen kun sovimme haastatteluajankohdat. Otin lupakirjeet kirjallisena haastattelutilanteisiin jolloin haastateltavat allekirjoittivat paperit.

Tutkimuksen luotettavuuteen voidaan vaikuttaa selostamalla tarkasti tutkimuksen eri vaiheet ja sen toteuttaminen. Jotta tutkimukseen voidaan luottaa, on tutkijan kerrottava selkeästi millä tavalla aineisto on kerätty, ja mitkä olivat aineistoon mahdollisesti vaikuttaneet tekijät (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004, 217.) Tutkimuksen laatuun voidaan vaikuttaa etukäteen muun muassa sillä, että haastattelukysymykset on tarkoin mietitty. Haastattelijan on hyvä miettiä etukäteen kuinka syventää teemoja esittämällä lisäkysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 184.)

Laadullisen tutkimuksen haastattelu tilanteen alussa on haastateltavalle kerrottava tutkimuksen tehtävästä ja tutkimuksen tavoitteista, jotta haastateltavalle muodostuu selkeä kuva haastattelun tarkoituksesta. Haastattelijan on hyvä täsmentää haastateltavalle myös omaa rooliaan haastattelijana (Ruusuvuori & Tiitula 2005, 24.)

Teemahaastattelulle on ominaista, että haastattelut nauhoitetaan. Haastattelun nauhoittamisella taataan keskeytymätön haastattelu, jossa molemmat osapuolet voivat keskittyä haastatteluun. Haastattelijan ei tarvitse kirjata vastauksia paperille, vaan hän voi keskittyä ihmisen kuuntelemiseen (Hirsjärvi & Hurme 2001.) Ennen haastattelua kysyin vielä haastateltavien suostumusta haastattelujen nauhoitukseen ja heillä oli näin mahdollisuus myös kieltäytyä nauhoituksesta. Seitsemästä haastateltavasta kuusi antoi luvan haastattelun nauhoittamiseen. Jos en saanut nauhoittaa haastattelua, pyrin kirjaamaan mahdollisimman paljon ylös haastattelun lomassa. Haastattelun päätyttyä kävin kirjoittamani asiat vielä läpi, ja kysyin olinko ymmärtänyt asiat oikein. Haastattelun jälkeen kirjoitin tekstin puhtaaksi ja lähetin sen tarkistettavaksi haastateltavalleni, jotta hän voisi halutessaan vielä kommentoida kirjaamiani asioita.

Haastateltujen ihmisten nimet eivät tule esille missään työni vaiheessa, näin ollen haastateltavien anonymiys säilyy. Myös raportoinnissani olen pyrkinyt siihen, että suorista lainauksistakaan ei ihmistä olisi tunnistettavissa. Tähän olen pyrkinyt muun muassa siten, että olen poistanut suorista lainauksista esimerkiksi niissä esiintyneet nimet.

6.7 Aineiston analysointi

Analyysivaiheessa on tarkoitus selkeyttää kerättyä aineistoa ja tuottaa tietoa aiheesta, jota on tutkittu. Analyysillä aineisto pyritään tiivistämään informatiiviseen muotoon kooten aineistosta selkeä kokonaisuus. (Eskola & Suoranta 2001, 137.) Työlle sopivien analysointitapojen miettiminen etukäteen on hyödyllistä, sillä sopivaksi katsottu analysointimenetelmä voi ohja-

ta haastattelujen muotoutumisessa. Analysointimenetelmän tiedostaminen on hyödyksi etenkin aineiston purkamisvaiheessa, jolloin nauhoitettu aineisto litteroidaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 135.)

Aineiston purkuvaiheessa voidaan toimia kahdella tavalla. Aineisto voidaan joko purkaa tekstiksi, joko sanasta sanaan tai valikoiden, tai aineistosta voidaan nostaa esiin päätelmiä ja teemoja ilman aineiston litteroimista (Hirsjärvi & Hurme 2001, 138.) Litteroin kerätyt aineistot sanasta sanaan. Näin menetelmällä, en aineiston purkuvaiheessa tee valintoja, jotka saattavat vaikuttaa tutkimukseni tuloksiin. Litterointi mahdollistaa aineiston laajan tarkastelun analyysin eri vaiheissa.

Litteroitua, purettua aineistoa kertyi yhteensä 48 tekstisivua. Aineiston purkamisen, eli litteroimisen jälkeen, kirjallisessa muodossa olevaa aineistoa lähdetään analysoimaan. Tekstiin tulee perehtyä huolella ja aluksi auki purettu aineisto on hyvä lukea useampaan kertaan läpi, jotta se tulee tutuksi (Hirsjärvi & Hurme 2001, 143.) Seuraavaksi tehdään päätös siitä mikä aineistossa todella kiinnostaa. Kun aineisto on kerätty teemahaastatteluilla, voi aineiston jäsentämisessä hyödyntää teema-alueita. Aineistosta seulotaan esiin ne tekstikohdat, jotka kertovat halutuista asioista. Kyseinen menetelmä vaatii sen, että aineisto käydään ensin kauttaaltaan läpi ja sieltä etsitään kommentit ja vastaukset teemojen mukaisesti (Eskola & Suoranta 2001, 152.)

Lähdin analysoimaan aineistoani siten, että luin ensin purettu haastattelut muutamaan kertaan läpi. Kuuntelin myös haastattelut nauhalta, jotta niiden tunnelma jäisi paremmin mieleeni. Tämän jälkeen ryhdyin käsittelemään aineistoa siten, että poimin tekstistä kohdat, joissa keskityttiin haluttuihin teemoihin. Alleviivasin teksteistä nämä kohdat ja seuraavassa vaiheessa leikkasin alleviivatut tekstikohdat irti ja kokosin kaikkien vastaukset samoista teemoista kartonkiarkeille. Sain näin kaikki vastaukset eteeni samalle arkille, jonka jälkeen aineiston analysoiminen oli helpompaa. Seuraavaksi yliviivasin samoilla väreillä teksteistä kohdat, jotka olivat yhdensuuntaisia toisiinsa nähden, ja joissa siis puhuttiin samoista asioista.

Tavoitteenani oli toteuttaa haastattelut viikoilla 19 ja 20. Olin toki varautunut myös siihen, että en saisi kaikkia haastatteluja tuolloin tehtyä. Loppujen lopuksi haastattelut etenivät suunniteltua nopeammin ja sain viimeisen haastattelun tehtyä, 7.toukokuuta 2008. Olin laskenut että noin tunnin pituisen haastattelun litteroimiseen menee aikaa 1 työpäivä eli kaiken kaikkiaan litteroimiseen kuluisi 1 työviikko Suunnitelmani mukaan olin ajatellut litteroida aineistoni kesän aikana. Haastatteluja tehdessäni, tuntui kuitenkin järkevältä litteroida ne heti haastattelujen jälkeen. Tein itselleni uudeksi tavoitteeksi litteroida haastattelut mahdollisimman pian haastattelun jälkeen. Käytännössä litteroin haastattelut ennen seuraavaa haas-

tattelua. Vaikka aikatauluni olikin tiukka, meinasi litteroinnissa kuitenkin tulla kiire. Sain viimeisen haastattelun litteroitua toukokuun 12 2008.

Aineiston analyysin aloitin kesällä. Kesällä kirjoitin myös työni teoreettisen viitekehyyksen miltei valmiiseen muotoonsa. Aineiston analysointi ajoittui syys- lokakuulle. Loppujen lopuksi jäin hieman tavoitteestani jälkeen ja esitin valmistuvan työni 2.12.2008 Hyvinkään Laurean opinnäytetyö seminaarissa.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Haastattelin tutkimustani varten seitsemää henkilöä: neljää lasten vanhempaa ja kolmea vapaaehtoista varamummoa. Koska opinnäytetyötutkimukseni painopiste on perheissä, ajattelin, että se voi näkyä myös haastateltavien määrässä. Opinnäytetyö haastatteluun osallistuneet henkilöt olivat eri-ikäisiä. Kaikki vapaaehtoiset olivat jo eläkkeellä varsinaisesta palkkatöistään, mutta osa teki töitä pienemmässä mittakaavassa. Kaikki vapaaehtoiset olivat aktiivisesti mukana monenlaisessa muunlaisessakin toiminnassa vapaaehtoistyön lisäksi. kahdella vapaaehtoisella oli myös omia lapsenlapsia. Kaikkien haastattelemini vanhempien lapset olivat vielä hyvin pieniä, alle kouluikäisiä.

Haastateltavien anonymiyden säilyttämiseksi esittelen haastateltavat tuloksissani vapaaehtoisina 1,2 ja 3. Haastatteluun osallistuneet lasten vanhemmat esittelen vanhempina 1,2, 3 ja 4. Numerot eivät kerro mistään tutkimuksen kannalta merkittävästä asiasta, vaan käytän niitä vain siksi, että henkilöt olisivat erotettavissa toisistaan.

Vapaaehtoinen (1) on 61-vuotias nainen ja vapaaehtoistyöntekijä. Hänellä on kaksi omaa lastenlasta. Hän on ollut paljon mukana Talkoorenkään toiminnassa ja varamummona aivan toiminnan alusta lähtien, mutta aktiivisemmin syksystä 2007. Satutuntien lisäksi hän osallistuu myös varamummo ja -pappatoiminnan suunnittelemiseen säännöllisesti. Haastattelua tehdessä hänellä oli suunnitelmia jo kahden perheen kanssa heidän keskinäisen yhteistyön lisäämiseksi. Kuitenkin osapuolten kiireiden vuoksi oli yhteisen toiminnan toteuttaminen vielä tois- taiseksi jäänyt suunnitteluasteelle.

Vapaaehtoinen (2) oli 68-vuotias eläkeläinen, jolla ei ollut omia biologisia lapsenlapsia. Hän oli nähnyt aiheesta lehti-ilmoituksen ja kiinnostunut ajatuksesta välittömästi. Hän oli haastattelua tehdessäni myös ainoa varamummo, joka toimi toiminnan piirissä aktiivisesti mummona yhdelle lapselle Varamummo ja -varapappatoiminnan lisäksi hän toimii aktiivisesti mukana monenlaisessa muussakin järjestötoiminnassa ja vapaaehtoistyössä.

Vapaaehtoinen (3) on 65-vuotias eläkeläinen. Hänellä on kaksi omaa kouluikäistä lastenlasta. Hän on ollut mukana toiminasta aivan ensimmäisistä infotilaisuuksista lähtien. Tässä vaiheessa hänelle itsellekään ei vielä ollut täysin selvää mihin oli ryhtymässä. Haastatteluhetkellä hän osallistui toimintaan lähinnä satutuntien kautta, mutta kertoi kehitteillä olevan juuri jotain yhden perheen kanssa.

Vanhempi (1) on kahden lapsen äiti. Lapset olivat haastattelun aikaan iältään kolme vuotta ja vuosi ja kaksi kuukautta. Hän oli ollut mukana varamummo toiminnassa perheensä kanssa vasta vähän aikaa. Haastattelu-aikaan perhe oli osallistunut vasta kahdelle satutuntitapaamiselle. Haastattelu-aikaan hän oli kotona lasten kanssa hoitovapaalla. Lapsilla on olemassa 3 biologista isovanhempaa, mutta pitkien välimatkojen ja muiden syiden vuoksi isovanhemmat eivät pääse aktiivisesti osallistumaan lasten ja perheen arkeen.

Vanhempi (2) on työssäkäyvä kahden lapsen äiti. Hänen lapsensa olivat kolme- ja viisivuotiaita. Perhe oli ollut mukana varamummotoiminnassa miltei alusta saakka. Lapsilla oli yksi biologinen isovanhempi, ja tämän uusi puoliso, jota lapset kutsuvat vaarikseen. Perheen molemmat vanhemmat olivat työelämässä.

Vanhempi (3) on yhden neljävuotiaan lapsen äiti. Toiminnan käynnistyessä hän oli vielä yksinhuoltaja, mutta haastatteluhetkellä tilanne oli muuttunut. Hänen omat vanhempansa asuvat kaukana ja itsekin muualta muuttaneena, hän oli erittäin tyytyväinen siihen, että oli kuullut varamummotoiminnasta. Hän on myös vakituisesti työelämässä.

Vanhempi (4) on myös kahden lapsen äiti, ja lapset ovat iältään kuusi- ja kaksivuotiaita. Omia isovanhempia lapsilla on kolme, mutta isovanhemmat eivät asu lähellä, ja yksi heistä on vielä aktiivisesti työelämässä itse mukana. Haastattelu-aikaan vanhempi 3 oli vielä hoitovapaalla, mutta syksyllä 2008 hänen oli tarkoitus palata takaisin työelämään.

7.1 Syyt perheiden toimintaa hakeutumisen taustalla sekä odotukset

Tutkimuksessani halusin selvittää syitä siihen, miksi perheet olivat lähteneet mukaan toimintaan ja heidän odotuksiaan toiminnan suhteen. Vaikka en haastatteluissa sitä erikseen kysynyt, jokainen haastateltu vanhempi toi esiin myös sen mistä olivat toiminasta kuulleet ja mikä oli herättänyt heidän kiinnostuksensa toimintaa kohtaan.

Perheet ovat lähteneet mukaan toimintaa, koska omat isovanhemmat eivät syystä tai toisesta ole päässeet osallistumaan perheen arkeen tarvittavan usein. (vanhempi 1, 2, 3 & 4). Vanhemman (3) toimintaan mukaan lähtemisen taustalla oli se, että hän oli yksinhuoltajaäiti ja

koska omaan isovanhempaan ei pidetä juurikaan yhteyttä. Taustalla oli toivomus siitä, että lapselle löytyisi toiminnan kautta oma mummo tai ukki, kuten sitten löytyikin. Lähtökohtaisesti taustalla oli myös tarve omalle ajalle, koska tuohon aikaan mahdollisuutta omaan aikaan ei ollut muualta tarjolla. Merkittävä seikka oli myös se, että hän on aina pitänyt vanhemmista ihmisistä ja arvostanut heidän osaamistaan ja tietämystään. (vanhempi 3)

Vanhempi (1) kertoi perheensä lähteneen mukaan toimintaan nähtyään aiheeseen liittyvän ilmoituksen seurakunnan perhekerhossa. Perhe halusi selvittää mistä toiminnassa oli kyse. Seurakunnan perhekerhon tiloissa oli ollut vanha ilmoitus, jossa päivämääräkin viittasi edelliseen vuoteen. Perheen äiti haki kuitenkin lisätietoa internetistä, ja kun selvisi, että tarkoituksena on tutustua vanhempaan ikäpolveen ja että toiminnan kautta olisi mahdollista löytää oikea mummo tai pappa ja käydä satutunneilla, lähti perhe mukaan toimintaan (vanhempi 1)

Vanhemman (1) perheessä lasten oma isoäiti oli asunut jonkin aikaa perheen kanssa ja hänen pois muuttamisen jälkeen perhe huomasi, minkälainen tyhjiö hänen jälkeensä oli jäänyt. Vanhempi lapsi oli juuri tottunut isoäitiin ja vanhemmat saivat asioitaan hoidettua. Vaikka perheellä onkin ympärillään paljon lapsiperheitä, ei lapsilla ole hoitajaa, kenen luokse he voisivat mennä edes hetkeksi. (vanhempi 1)

” kun vois lapsen ees hetkeks jättää joksikin aikaa, et se tekis hyvää sekä lapselle että itelle ja toivottavasti vanhemmalle (isovanhemmalle) oli se sitten aito tai vara.” (Vanhempi 1)

Vanhempi (4) luki toiminnasta lähipäiväkodin ovelta olleesta ilmoituksesta ja ajatteli heti, että toiminta vaikuttaa erittäin mielenkiintoiselta. Kesti kuitenkin aikaa ennen kuin perhe lähti ottamaan asiasta selvää, vaikka ilmoitusta olikin luettu jo moneen kertaan. Haastatteluhetkestä vuosi taaksepäin perheen toisella lapsella todettiin diabetes. Lapsen sairastumisen jälkeen perhe huomasi että toiset isovanhemmat vetäytyivät kauemmas. Siksi perimmäinen syy toimintaan mukaan lähtemisessä olikin ”kiukku” lasten omia isovanhempia kohtaan. Perheen toiveena oli löytää toiminnan kautta ihmisiä, jotka voisivat tarvittaessa olla avuksi.

Vanhempi (2) kertoi toimintaan mukaan lähtemisen syyksi sen, että toiselta puolelta isovanhempia ei enää ole ja toiselta puolelta on olemassa yksi. Isoäiti toimii oman äitinsä omaishoitajana, joten hänkään ei pääse irrottautumaan perheen apuun sen sitä tarvitessa. Koska tapaamiset oman mummon kanssa ovat jääneet niin vähälle, oli toiveissa, että toiminnan akuttu löytyisi lapsille varamummo. Vanhempi (2) näki ilmoituksen päiväkodin seinältä ja otti yhteyttä Talkoorenkaaseen. Yhteisiä tapaamisia oli tuolloin ehtinyt olla vain pari kolme, joten he ovat olleet toiminnassa mukana lähes alusta asti säännöllisesti.

Vanhempien odotuksena on ollut, että toiminnan kautta löytyisi niin sanottu oma isovanhempi. Vanhemmilla on ollut toiveena myös avun saaminen lasten hoitamiseen (vanhempi 1, 2, 3 ja 4.) Vanhempi (2) onkin ollut harmissaan siitä, että vaikka he ovat olleet jo pitkään toiminnassa mukana, ei syvempää yhteistyötä ole vielä syntynyt.

”Kun meilläkään ei asu ketään sukulaisia eikä tuttuja täällä keravalla, niin olis just joku semmonen ihminen, että sitten kun tiukka paikka tulee niin vois niinkun soittaa et pystytkö hakeen tarhasta että mä oon tunnin päästä sielä.....että ei niinkun nyt varsinaisesti semmosta lastenhoitoapua, mutta semmosta, että sais tiukan paikan tullen jostain jotain jeesiä.” (Vanhempi 2)

”suurin odotus oli tietysti se, että löytyis semmonen ihminen jonka kanssa niinkun natsaa nää kaikki kasvatusperiaatteet ja muut et jolle voi niinkun sen oman lapsensa huoletta antaa hoitoon. Se oli varmaan se suurin odotus ja just se, tietenkin, että sais sitä vapaa-aikaa.” (Vanhempi 3)

Isovanhemmalta ei odoteta mitään erityisosaamista, tai että mummon tai vaarin pitäisi olla jotain (vanhempi 3, 4). Tärkeintä on ollut se, että antaa aikaansa lapselle (vanhempi 3). Vanhemmat eivät myöskään odota saavansa hoitoapua automaattisesti, vaan olisivat tyytyväisiä, jos vapaaehtoiset joskus pääsisivät auttamaan (vanhempi 1, 2, 3, & 4)). Vanhempi 3 kertoo, että miltei aina kun hoitoapuun on ollut tarvetta, on mummo päässyt auttamaan. Jos aikatauluihin ei ole sopinut, osaa mummo myös ilmaista asian (vanhempi 3).

Toiminnan alkuvaiheessa varamummo ja -pappatoimintaa esiteltiin siten, että toiminnan kautta perheet voisivat saada itselleen oman isovanhemman ja Talkoorenkkaan tilat toimisivat ainoastaan osapuolten kohtaamispaikkana. Tämän vuoksi moni lähti hyvin varovaisin mielin liikkeelle. (vapaaehtoinen 3)

”se on karkoittanut näitä mummojakin jonkin verran, et kun he ei voi sitoutua sillä lailla kun alussa vaadit, tai esitettiin. Että jos tähän ryhtyy, niin ryhtyy samalla perheenjäseneksi, joka ei sitten jätä sitä lasta missään vaiheessa, et se on niinkun loppuelämäksi sitoutumista. Mä luulen, että se säikäytti aika paljon ihmisiä itse asiassa.” (Vapaaehtoinen 3)

Vapaaehtoinen (3) toi esiin ajatuksiaan siitä, miksi vapaaehtoisten saattaa olla vaikea sitoutua toimintaan. Varamummojen ja -pappojen kohdalla on kyse kuitenkin ihmisistä, joilla on takanaan pitkä työura ja aikataulutettu elämä. Vapaalle päästyään heidän saattaa olla vaikea sitoutua uuteen asiaan kovin tiukasti. Perheenjäsenenä olo toisi mukanaan myös perheen ongelmat. (vapaaehtoinen 3)

Vapaaehtoinen (3) uskookin, että on monen vapaaehtoisen mielenmukaista, että toiminta on pääsääntöisesti sukupolvien kohtaamista avoimen toiminnan kautta Talkoorenkaan tiloissa. Ajan kanssa voisi sitten olla mahdollista, että suhde kehittyy ystävyysuhteeksi. Suhteen syvennyttyä vapaaehtoinen voisi tulla perheeseen ikään kuin ”ikäihmisystäväksi”, jolla on mahdollisuus antaa perheelle jotain uutta. Tämän hetkinen toiminta vastaa hänen ajatuksiaan.

Vapaaehtoinen (2) lähti toimintaan alusta asti ajatuksenaan tulla mummoksi jollekin lapselle. Hän oli etukäteen miettinyt omat resurssinsa ja todennut pystyvänsä sitoutumaan lapseen ja perheeseen. Lapsen iällä ei ollut hänelle mitään merkitystä. Heti perheiden ja vapaaehtoisen ensitapaamisella syntyi yhteys yhteen perheeseen, johon kuului äiti ja pieni poika. (vapaaehtoinen 2)

7.2 Millä tavoin on mukana varamummotoiminnassa?

Selvitin työssäni sitä millä tavalla vapaaehtoiset ja perheet ovat mukana varamummotoiminnassa. Tällä tavalla pyrin saamaan selvyyttä siihen onko osapuolten ajatukset toiminnasta lainkaan yhdensuuntaiset ja kohtaavatko osapuolten ajatukset, odotukset ja tarpeet.

Halusin selvittää myös niitä positiivisia asioita, jotka nousevat esiin toiminnasta ja sen vaikutuksista osapuolille. Kysyin myös negatiivisista pulista, mutta negatiiviset seikat jäivät loppujen lopuksi melko vähäisiksi. Vaikka positiiviset ja negatiiviset puolet olivat teemarungossani toiminta teeman alla, olen tuloksissani liittännyt ne merkityksen yhteyteen, koska monen oli helpompi vastata kysymyksiin siten.

Satutunnit tarjoavat avoimen kohtaamispaikan Talkoorenkaan tiloissa. Satutunnit ovatkin laajin ja yleisin varamummo ja -pappatoiminnan osa-alue. Vapaaehtoiset kokoontuvat säännöllisesti suunnittelemaan satutuntien toimintaa Talkoorenkaaseen yhdessä Talkoorenkaan työntekijän kanssa (vapaaehtoinen 1, 2 & 3)

”vaikka tällä toiminnalla tuetaan niinkun vanhempia ja perheitä tuetaan, mutta tää toiminta sielä on kuitenkin, minä oon huomannut että sielä on se punainen lanka lapsen ehdoilla. (Vapaaehtoinen 2)

Vapaaehtoisten suunnitellessa toimintaa mietitään kuinka lapset viihtyisivät parhaiten. Tarkoituksena on pitää toiminta yksinkertaisena eikä kovin ”organisoituna”. suurimmalla osalla lapsista on takanaan pitkä päivä päiväkodissa, siksi ajatuksena olisi vähän rauhoittua esimerkiksi kirjaa lukemalla tai juttelemalla. Lapset ovat kuitenkin erilaisia, ja joillakin riittää virtaa vielä rajumpiin leikkeihin. Tärkeää on, että lapsilla olisi mukava ja turvallinen olo satu-

tunneilla ollessaan. Satutunneilla pyritään lapsille välittämään myös osaamista, jota vanhemmalla sukupolvella on. Usein paikalla on käsityötaitoisia mummoja, joiden kanssa lapset voivat esimerkiksi askarrella. Omia periaatteita lapsille ei välitetä, mutta hyviä asioita ja perinteitä pyritään siirtämään sukupolvilta seuraaville (vapaaehtoinen 3).

Yhdellä perheellä ja vapaaehtoisella oli itsenäisesti toimiva varamummosuhde. (vanhempi 3 vapaaehtoinen 2) Loput haastateltavista olivat toiminnassa mukana pääsääntöisesti satutuntien kautta, vaikka kaikilla oli haastatteluhetkellä suunnitelmassa yhteistyön laajentaminen. Tutustuminen ja yhteistyön syventäminen on vaikeaa, eikä kumpikaan osapuoli oikein uskalla ehdottaa yhteistyön lisäämistä. (vanhempi 1, 2 & vapaaehtoinen 3) Yhdeksi syyksi arvellaan suomalaista luonnetta ja kulttuuria. (vanhempi 2, 3 & vapaaehtoinen 3) Vapaaehtoinen (3) kuvaa lähestymisen vaikeutta seuraavasti:

”et miten sitä sit lähestyis toista, jos haluais tosiaan jonkun, että siitä tulis vähän läheisempi juuri heidän perheelleen, et kuka uskaltaa sit sanoa et rupeetko mummoks meille, vaikka niin vähän löyhemmästikin ettei nyt tosiaan semmosta ihan verisukulaismummoa, et mut jotenkin se lähestyminen, et miten sen ilmais, että olen valmis, johonkin lähempäänkin tuttavuuteen.” (Vapaaehtoinen 3)

Vapaaehtoinen (3) ajattelee, että perheet voisivat olla aktiivisempia asian suhteen. Kyllä vapaaehtoiset sitten sanovat, jos eivät ole ajatelleet toimia muulla tapaa kuin avoimen satutuntitoiminnan kautta. Hän sanoo tietävänsä, että joukossa on vapaaehtoisia, jotka käyvät mielellään satutunneilla, mutta eivät halua sitoutua sen enempää. On myös niin, että elämä on jo kuluttanut sen verran, ettei uskallakaan sitoutua, ettei tuota perheille turhia pettymyksiä. Siksi on itsekkin niin varovainen, sillä sitoutuminen voi olla ” aika pelottavaakin tässä iässä” (vapaaehtoinen 3)

Vapaaehtoisia ei halua rasittaa ja siksi toiveena on että aloite tulisikin heidän suunnaltaan. Vanhempi (2) kertoo perheensä käyttäneen lastenhoitoon apuna Mannerheimin lastensuojeluliiton lastenhoitajia. Hänestä on ollut helpompi kysyä apua taholta, jolle lastenhoitamisesta maksetaan, kun kysyä apua vapaaehtoisilta mummoilta ja papoilta. Vaikka vapaaehtoiset ovat toiminnan kautta jo tuttuja, on avun pyytäminen silti arka asia (vanhempi 2)

Vanhempi (3) näkee ainoaksi luontevaksi tavaksi syventää osapuolten yhteistyötä molemmista osapuolista lähtevän avoimen tutustumisen. Hänen perheensä kohdalla tutustuminen lähti varamummojen ja -pappojen sekä perheiden tapaamistilaisuudessa. Vanhemman ja varamummon välillä oli yhteys työelämän kautta, sillä molemmat ovat olleet saman alan töissä. Yhteistä keskusteltavaa löytyi heti kun oli yhteinen ”kosketuspinta.” Vaikka heti alkuun odo-

tuksena ei ollutkaan, että suhde syventyisi nykyiselle tasolle, oli yhteistyö alusta asti hyvin luontevaa ja avointa. Myös lapsen ja varamummon välillä oli alusta asti nähtävissä selkeä yhteys. Vanhemman mukaan varamummolla oli heti selkeä ote asioihin. Vanhemmalle tuli tunne siitä, että hänen ei tarvitse miettiä ja murehtia asioista, kun on joku, jolla on tilanne hallussa ja joka tietää, mitä on tekemässä. (vanhempi 3)

”Me käytiin ensin hänen luonaan kahestaan ja mä sain niinkun päättää sen jälkeen et onks se niinkun semmonen koti mihin mä lapseni haluan laittaa.” (Vanhempi 3)

Vapaaehtoinen (2) piti tärkeänä, että äidillä on mahdollisuus tutustua kotiin, jossa hänen lapsensa tulisi viettämään aikaa. Vanhemmalla olisi ollut mahdollisuus vielä sanoa, mikäli todellisuus ei olisi vastannut heidän ajatuksiaan mummolasta. Vapaaehtoinen halusi että perheellä on valinnan mahdollisuus. Kun omat aikataulut ovat selvinneet ilmoittaa vapaaehtoinen (2) perheelle oman ohjelmansa sähköpostilla. Tällöin äiti näkee heti, milloin mummo ja lapsi voivat tavata. (vapaaehtoinen 2)

Mummon ja perheen välinen kanssakäyminen on hyvin luontevaa. Koska osapuolilla on samansuuntaiset kasvatuseriaatteen ja molemmissa kodeissa noudatetaan samaa päivärytmiä ruoka-aikojen ja nukkumaan menoaikojen suhteen, ei ongelmia ole ollut. Vaikka tietyt asiat ovat samoja molemmissa paikoissa, poikkeaa mummola ja koti kuitenkin toisistaan monessa asiassa. Mummo vie lasta retkille ja kävelylle metsään. (vanhempi 3, vapaaehtoinen 2) mummo myös kertoo tarinoita ja yhdessä kyläillään muiden vanhempien ihmisten luona kahvittelemassa (vapaaehtoinen 2) Lapselle varamummo on ihan oikea mummo. Ja mummolassa on omat kuviot. Varamummotoiminnan kautta perhe on saanut itselleen oikean mummon ja oman mummolan (vanhempi 3) Mummo tekee lapsen kanssa asioita, joita äiti ei tekisi. vanhempi (3) kuvaa asiaa seuraavasti.

”..en mä esimerkiks lähde kahdeksalta aamulla vesisateeseen seisomaan lapsen kanssa, mutta mummo lähtee, jos mummolla sanotaan että nyt mä haluan pihalle. niin et kyl se eroaa, se on niinkun oikeesti semmosta.” (Vanhempi 3)

Vanhempi (4) kertoo, että perheen ja varamummon yhteistyötä syvennetään vähitellen ja siten että myös lasten mielipiteet tulevat huomioituiksi. Suhteen syventymisvaiheessa perhe on ajatellut aluksi tunnustella miltä lapsista tuntuisi mennä mahdollisen tulevan varamummon luo kylään. Vaikka tällä hetkellä yhteistyö on vasta suunnitteluasteella, näkyy lasten ja mummon yhteys vanhemman mielestä satutunneilla. Tosin lapsilla on silminnähden hyvät välit kaikkiin vapaaehtoisiiin (vanhempi 4). Mikäli tiiviimpi yhteistyö lähtisi käyntiin, toivoisi perhe, että se toimisi mahdollisimman vapaasti ja luonnollisesti, ilman ”kaavamaisuutta” ja ohjaus-

ta. Vaikka yhteistyö ei johtaisikaan mihinkään, aiotaan satutunneilla käydä joka tapauksessa, koska se on lapsille niin tärkeää (vanhempi 4)

Myös tulevaisuudessa toiminta ja sen muoto riippuu siitä, mitä mieltä lapsi on. Siinä vaiheessa kun lapsi ilmoittaa, että ei enää halua mennä mummon luo kylään, on mielipidettä kuunneltava ja kunnioitettava (vanhempi3) Myöskään mummo ei halua hänen ja lapsen suhteeseen säröä pakottamalla tapaamiseen. Hän on varautunut myös siihen, että joskus kaverit menevät mummon edelle, silloin on siirrettävä tapaaminen toiseen kertaan. (vapaaehtoinen 2) Tällä hetkellä toimitaan kuitenkin niin, että kun vanhemmalla on menoa ja lapsi tarvitsee hoitoa, on mummo lapsen ensisijainen hoitaja (vanhempi 3, vapaaehtoinen 2)

7.3 Toiminnan merkitys

Tällä hetkellä, kun omaa varamummoa ei vielä ole, on vaikea sanoa millä tavalla toiminta olisi vaikuttanut konkreettisesti perheen hyvinvointiin. (vanhempi 2 & 4) Satutuntitoiminta onkin enemmän mukava säännöllinen harrastus. Tämän hetkiselä tasolla toiminta ei ole kuitenkaan vaikuttanut perheen arkeen sen syvemmin. Toiminta on kivaa ja mukavaa, mutta ei tällä hetkellä ole ollut merkittävästi hyödyksi. (vanhempi 2) Vaikka konkreettista asiaa olisikin vaikea nimetä, kertoo se toki paljon, että koko perhe haluaa osallistua satutunnille aina kun mahdollista. Arki myös pyritään järjestämään siten, että osallistuminen satutunneille olisi mahdollista. (vanhempi 4)

Varamummo- ja -pappatoiminta voi tukea perhettä ja vanhemmuutta ainakin jollain tasolla jo satutuntien kautta. Koko perheen hyvinvointia lisäisi, jos toiminnan piiristä sattuisi löytymään oma mummo. Vanhempi (1) sanoo tulevaisuuden toiveeksi, että toiminnan kautta voisi saada apua siihen, että saisi joskus kahdenkeskeistä aikaa. Vaikka tällä hetkellä vanhemmat vuorotellen pääsisivätkin, niin joskus olisi kiva päästä jonnekin myös yhdessä. Se tekisi hyvää niin lapsille, vanhemmille kuin vanhempien parisuhteellekin (vanhempi 1)

Avoimessa satutuntitoiminnassa vapaaehtoisten aika menee yleensä lasten kanssa leikkiessä ja touhutessa kaikenlaista. Näin ollen vanhempien huolien kuulemiseen ei ole ollut tilaisuutta. Vapaaehtoinen (3) sanookin, että ei tiedä perheiden taustoista juuri mitään. Mikäli yhteistyö perheeseen syvenee, pystyy perheen hyvinvointiin vaikuttamaan konkreettisemmin (vapaaehtoinen 3).

Varamummotoiminnalla voidaan vaikuttaa myös selkeästi perheen hyvinvointiin ja erityisesti vanhemman jaksamiseen. Toimiva varamummosuhde on tuonut helpotusta perheen arkeen. Hyvinvointi on lähtenyt siitä, että vanhempi on saanut itselleen omaa aikaa ja aikaa levätä. Lapsen ollessa varamummon luona on vanhempi saanut tehdä itselleen tärkeitä asioita. Hy-

vinvointia toiminnalla on lisätty myös muun muassa siten, että vanhemman ei enää ole ollut tarpeen miettiä, mihin soittaisi tarvitessaan lastenhoitoapua. Yhteistyö on niin mutkatonta, että ensisijaisesti yhteyttä otetaan aina varamummoon. Tätä kautta varamummosuhde on tuonut vanhemmalle myös turvaa. Varamummosuhteen syvennyttyä, on osapuolten välille muodostunut myös luonnollinen ystävyysuhde. (vanhempi 3) Vanhempi (3) kuvasi mummon perheelle tuomaa hyvinvointia seuraavasti

”sehän on tuonut mulle ihan hirveesti voimavaroja et en mä oikein osais ajatella, et meillä ei olis sitä—se on iso osa mejän elämää, et se on - hillittömän positiivista et on sellanen ihminen olemassa, ja onhan se niinkun ihan mieletön arvo, et joku haluaa jakaa omaa aikaansa. Nykyajan isovanhemmat menee tuolla niinkun pää kolmantena jalkana siis silleen et ei ne välttämättä huolehdi ees omistakaan, et on tän tyyppisiä ihmisiä, jotka sitten vieraitten lapsia hoitaa ihan huvikseen niin kylhän se on hirvittävän positiivista.” (Vanhempi 3)

Vanhempi (3) sanoo että suurin merkitys toiminnalla on ollut vanhemman hyvinvoinnin kannalta, mutta toiminta on vaikuttanut myös lapsen hyvinvointiin. Lapsen hyvinvointiin toiminta vaikuttaa jo pelkästään sitä kautta, että jos äiti jaksaa arjessa paremmin, voi lapsikin paremmin. Hyvinvointia lapselle tuo myös se, että lapsen ympärillä on paljon ihmisiä. Varamummo ja pappatoiminnan kautta lapsi oppii tulemaan toimeen eri-ikäisten ihmisten kanssa. Mummon kanssa lapsi pääsee kokemaan erilaisia asioita kuin mitä äidin kanssa. Lapsen hyvinvointia on varmasti lisännyt myös se, että on saanut olla välillä vanhemmastaan erossakin, vaikka lapsi ei itse sitä ymmärtäisikään (Vanhempi 3)

” ei lapsetkaan voi olla niinkun siinä kokoajan läsnä ja niinkun symbioosissa sen aikuisen kanssa, et oli siinä ihan sellanenkin aspekti ... et helposti niinkun yh äidin ja sen lapsen elämä menee niin jo läheiseks että sitten voi olla jo tosi vaikeetakin se niinkun erossa oleminen...et siihenkin se osaa olla niinku erossa vanhemmastaan..” (Vanhempi 3)

vapaaehtoinen (2) on iloinen siitä, että on voinut tukea perhettä. Äidin ei tarvitse huolehtia siitä kuka lasta hoitaisi, mikä äidille helpotus. Perheeltä tulee paljon myös kiitosta, jolloin tuntee, että on todella ollut avuksi. (vapaaehtoinen 2)

”Työssä käyvillä ihmisillä on niin rankkaa, että tällöinen helpotus täytyy olla, tällöseen täytyy sitoutua” (Vapaaehtoinen 2)

”Se on pieni asia, mitä mä voin heille antaa...he saavat vapata, kun se, että mä saan itse kyllä sitten moninkertaisesti enempi, tää on mulle semmonen ihan hirveen hieno juttu.” (Vapaaehtoinen 2)

Vanhempi (3) ottaa esiin myös toiminnan ennaltaehkäisevän merkityksen yleisellä tasolla. Hän kokee että tällaisella toiminnalla voidaan tukea ihmisten mielenterveyttä tai vaikka antaa eväitä perheiden arjenhallintaan. Mummola voi tarjota lapselle esimerkiksi selkeät rajat ja turvallisuuden, jos kotona tilanne on toisenlainen. Itse hän on erittäin tyytyväinen että ymmärsi tarttua tilaisuuteen, kun sitä hänelle tarjottiin.

”enemmän tän tyyppisiä palveluita niinkun tarjolle niin sillä pelastettais monta juttua.” (Vanhempi 3)

Toiminta on tärkeää myös lapsille. Tämä tulee ilmi muun muassa siinä, että lapset puhuvat kotonaan varamummoista ja papasta (vanhempi 1, 2, 3 & 4) Lapset myös odottavat kovasti satutunteja ja mummojen ja pappojen tapaamista (vanhempi 2 & 4) Vaikka paikalla olisi kaveritakin, odotetaan mummoja ja pappaa kovasti. Merkittävää toiminnassa onkin, että satutuntien kautta lapsille on tullut pysyviä ”aikuisihmissuhteita”. Mummot ja papat koetaan ikään kuin ”aikuisystävinä” (vanhempi 2). Hyvinvointi lasten kannalta näkyy siinä, että lapset ovat todella iloisia satutunneilla. (vanhempi 4) hän jatkaa aiheesta seuraavasti:

”Tätä (satutuntia)odotetaan aina koko päivän ja se on, se on hirveen iso asia...ihan tota voi verrata siihen et oltais menossa lintsille, et jostain syystä. Tälleen tylsänä aikuisena niin vois ajatella et no onhan sitä nyt vähän makeempiakin kokemuksia, mitä vois olla, mutta..tää on hirveän hienoa niille.” (Vanhempi 4)

Lapselle on tärkeää, että hänen ympärillään on turvallisia aikuisia, joiden kanssa voi viettää aikaa. Lapsista voikin aistia, että he viihtyvät satutunneilla. Paikalle saavuttuaan lapsilla on aina kiire leikkimään. Lapset alkavat tunnistamaan tuttuja aikuisia ja muodostavat ystävyys-suhteita toisiinsa lapsiin (vapaaehtoinen 1) Vanhemman kannalta on myös mukava viedä lapset paikkaan, jossa näkee että he selkeästi viihtyvät (vanhempi 2)

”Kylhän ne niinkun kauheesti odottaa sitä aina et se on niinkun kyllä niille semmonen ihan selvästi kohokohta. Et jos mä silleen niinkun rupeen edellisenä päivänä yleensä, tai aikaisemmin puhumaan, edellisenä päivänä et kylhän ne on ihan heti niinkun et jipii! Ja odottaa seuraavaa päivää, tosi kovin ne tykkää siellä käydä...En tiedä et kummat siellä sitten on kivempia kaverit vai mummot, mutta kovasti ne tykkää siellä käydä.” (Vanhempi 2)

Satutunnit ovat tärkeitä erityisesti kohtaamispaikkana. Jos perhe ja mummo eivät muuten ehdi tapaamaan toisiaan, voi tapaamisen järjestää satutunnille. Toisaalta satutunneilla on mahdollisuus nähdä muitakin mummoja ja pappoja. Satutunnit ovat tuoneet arkeen myös vaihtelua. Muutaman kerran kuussa arkirutiinit katkesivat hetkeksi, kun perhe lähtikin satutunnille. (vanhempi 3) Vanhempi (3) on yrittänyt houkuttaa satutunneilla mukaansa myös muita vanhempia tuttavapiiristään; vielä ei ollut onnistunut, vaikka kiinnostusta onkin ollut (vanhempi 3)

Satutuntien tunnelma on ”rento”, ”lämmihenkinen”, ”lapsimyönteinen” (vanhempi 1), ”rauhallinen” ja siellä vallitsee hyvä ilmapiiri. (vapaaehtoinen 1) Satutuntien aikana vanhemmat voivat ottaa vähän rennommin. Siellä pääsee juttelemaan muiden vanhempien kanssa ja siellä näkee erilaisia lapsiperheitä (vanhempi 2, 4 & vapaaehtoinen 1.) Lapsiperheitä näkee kuitenkin muuallakin, siksi vielä tärkeämmäksi koetaan mummot ja papat, joita muualla kohtaa harvemmin. (vanhempi 4) Satutunneilla on saanut kontaktia myös muihin keravalaisiin perheisiin. Kun mummot ja pappa touhuaa lasten kanssa, niin vanhemmat voivat keskustella hetken keskenään. (vanhempi 2) Toisaalta satutunneilla on päässyt keskustelemaan myös itse vanhempien ihmisten kanssa, mikä on tärkeää. Tätä kautta myös sukupolvien välistä kuilua saadaan kavennettua. Lisäksi satutunneilla vanhemmille on avautunut mahdollisuus tarkastella lapsiaan erilaisessa yhteydessä ja vähän etäämmältä. (vanhempi 4)

”Jos sit ajatellaan meitä vanhempia, niin kyl me saadaan myöskin tosi paljon..ei sillä että me voidaan istua ja juoda kahvia tuolla kun meidän lapsista pidetään huolta, vaan se että saa tota pikaseks aikaa hypätä pikkasen kauemmas, sillai et seurata niitä omia lapsia niitten kuitenkin vieraitten, ihanien ihmisten kanssa ja sitä vuorovaikutusta. Se on hirveen ihanaa ja tosi tärkeää.”(Vanhempi 4)

Toiminta mahdollistaa sukupolvien ketjun myös niille perheille, joissa omat isovanhemmat eivät syystä tai toisesta voi osallistua perheen arkeen. Tällainen toiminta voi joissain perheissä olla ainut mahdollisuus sukupolvien ketjun rakentumiseen. Se, että lähellä on aikuinen ihminen, joka on aidosti kiinnostunut, on tärkeämpää kuin että on biologinen yhteys. (vanhempi 1) Sukupolvien ketju vanhempi (4) kuvaili seuraavasti:

” Tota nyt jos ajatellaan, että meitä täällä on se kolme sukupolvea ja me edustetaan niistä kahta nuorinta, niin tota..lapset saa tosi paljon ja tota kyllä joo ne huomaa et nää ei oo vanhempien ikäisiä vaan ne on semmosia ne on mummoja ja pappoja, ne koetaan ihan eri tavalla, ja hirveen turvallisina- tosin nää kaikki ihmiset on olemukseltaan jo sellasia, niinkun tietysti voi kuvitella et jos vapaaehtoisena on tämmösessä jutussa niin onkin”. (Vanhempi 4)

Erityisen positiivista olisi, jos toiminnan kautta löytyisi oma mummo, Ja sitä kautta yksi pysyvämpi ihmissuhde. Toisaalta positiivista on ollut jo satutunneilla käyntikin ja se, että on saanut olla mukana tällaisessa toiminnassa (vanhempi 2)

Positiivista toiminnassa on se, että siinä kohtaavat kaikkien osapuolten tarpeet. Toiminta on vastavuoroista. Positiivista on myös se, että ihmiset ovat vapaaehtoisesti lähteneet mukaan tähän toimintaan. Heillä on halua tähän, eikä vanhemmallekaan tule vaivaantunut olo lapsistaan, kun tietää, että vapaaehtoiset ovat paikalla juuri lapsia varten. Siksi satutunneille onkin niin helppo tulla (vanhempi 1.) Vapaaehtoisista huokuu ”aito välittäminen”. Satutunneilla voi aistia, että lapsista todella pidetään ja heistä pidetään huolta. Satutuntien ilmapiiri on ”positiivinen” ja ”lämmिन” Lisäksi vapaaehtoiset tekevät pyyteetöntä työtä (vanhempi 4)

Varamummo ja -pappatoiminnassa ei ole mitään negatiivista. (vanhempi 1, 2,3 & 4) Toiminta on niin omaehtoista, että jos se tuntuisi negatiiviselta, niin silloin olisi helppoa vain lopettaa satutunneilla käyminen (vanhempi 4)

”jos ei odotukset oo sillälaila korkeella tai ihan mahdottomat jo että ajattelee et tulee tänne näin ja nappasee jonkun mummon ja papan ja sitten siinä on ilmanen lastenhoitaja ihan millon vaan niin jos näin ei ajattele, että ajattelee paljon avoimemmin ja pyytettömämmin, niin eihän tässä voi olla mitään negatiivista.” (Vanhempi 4)

Vanhempi (2) ei löydä toiminnasta myöskään mitään negatiivista. Ainoastaan se on jäänyt harmittamaan, ettei omaa varamummoa- tai pappaa ole vielä löytynyt. Haastattelun aikoihin puhelinnumerot oli kuitenkin vaihdettu yhden vapaaehtoisen varamummon kanssa. Hän kuvaa ajatuksiaan seuraavasti:

”Ainoastaan just se että niinkun ei oo löytynyt sitä omaa, et sitä mä kyllä niinkun tavallaan odotin, et se löytyis helpommin tai näin mutta että ehkä se on sit vähän tää suomalainen luonne, et ollaan sen verran kuitenkin jäyhiä siinä että. - et et en tiedä mikä siinä sitten on, se on varmaan suomalainen luonnon semmonen et on vähän vaikea ruveta niinkun ehdottelemaan. Lapset on niin avoimia siinä, mutta sitten vanhemmat on vähän jotenkin jäyhempiä.” (Vanhempi 2)

Perheet ovat kohdanneet myös ympäristön ennakkoluulot toimintaa kohtaan. (vanhempi 3 & 4) Toisista lapsiperheistä on ihmetelty, että miten teidän perhe on tällaisessa toiminnassa mukana. Ihmisillä on yleinen ajatus siitä, että perheellä täytyisi olla ongelmia osallistuakseen

toimintaan, jossa haetaan apua ja tukea ulkopuoliselta taholta, siksi perhe on saanut osakseen ihmetystä. Toiminnalle olisikin hyväksi saada enemmän näkyvyyttä ja positiivista julkisuutta, jotta mahdolliset ennakkoluulot hälvenisivät. (vanhempi 4).

”Tää on oikeesti ihan tavallisten perheiden ja tavallisten ihmisten paikka, ja myös sitten sitä ...tästä varmasti saa sen oman osansa kuitenkin.” (Vanhempi 4)

7.4 Kehitysehdotukset

Satutunti -toiminta toimii hyvin sellaisenaankin. (Vanhempi 1, 2 & 4) Satutuntien lisäksi voisi olla kuukauden tai kahdenkuukauden välein isompikin tapaaminen, joka kestäisi useamman tunnin. Näissä tapaamisissa voitaisiin kartoittaa selkeämmin osapuolten tarpeita, toiveita ja odotuksia toiminnan suhteen. Olisi kiva tietää mihin ihmiset ovat valmiita. Toki pikkuhiljaa tutustumalla asiat voisivat selkiintyä, mutta aroista asioista ihmisiltä suoraan kysyminen on vaikeaa. Tilaisuuksissa jokainen saisi kertoa sen mitä itse haluaa, mutta tällöin tiedettäisiin, millä mielellä kukin on lähtenyt toimintaan mukaan. Tapahtuma voisi alkaa jo aikaisemmin iltapäivällä, tai sijoittua viikonloppuun (Vanhempi 1.)

Voi olla että perheiden on vaikea kysyä vapaaehtoisilta yhteistyön lisäämisestä (vanhempi 1 & 2.) Vaikka satutunneilla onkin hyvin avoin ilmapiiri ja ihmisten kanssa on helppo jutella, niin silti olisi hyvä tietää ihmisten tilanteesta lisää (vanhempi 1.) Toiminnan kehittämisen kannalta alkuvaiheessa voisi olla järjestettynä aikaa siihen, että jokainen esittelisi itsensä ja kertoisi mitä on toiminnalta hakemassa. Tähän asti on ollut vähän epäselvää mitä vapaaehtoiset toiminnalta hakevat ja haluavatko he olla mukana vain avoimessa toiminnassa vai onko joukossa myös vapaaehtoisia joilla olisi ”aikaa ja resursseja” olla enemmänkin yhteydessä. Tällöin olisi helpompi lähestyä sellaista vapaaehtoista joka sanois ”mulla olis tässä niin paljon ylimääräistä aikaa ja oon miettinyt et sitä vois käyttää näin. ” Yhtäaikaista esittelykierrrosta hankaloittaa tietenkin se, että perheet saapuvat satutunneille kukin eriaikaan (Vanhempi 2.)

Tällä hetkellä satutunnit alkavat 17.30 ja loppuvat 19. 00. Työssäkäyvän ihmisen on vaikea ehtiä satutunnille, erityisesti jos on töissä Helsingissä (vanhempi 3 & 4). Satutunnille ehtiäkseen olisi töistä tultava juosten, ja toisaalta seitsemältä olisi oltava jo kotona laittamassa lasta nukkumaan. Satutunnilla olo aika jää niin lyhyeksi, että paikan päällä ei ehdi edes hengähtämään. Ajoissa voisikin olla kehitettävää, mutta mikä aika on hyvä kenellekin, riippuu perheistä, ja kunkin perheen tilanteesta. Erityisesti pienten lasten vanhemmille aikataulut ovat erityisen haasteellisia (Vanhempi 3.) Vanhempi (4) ehdottaa satutuntein ajaksi kahta tuntia nykyisen puolentoista tunnin sijaan ja myöhempään suuntaan. Tällöin olisi mahdollista

käydä itse vaikka kaupassa tai pidemmällä lenkillä, jos vapaaehtoisia olisi paikalla riittävästi (vanhempi 4.)

Satutunteja on tällä hetkellä aika harvoin, kaksi kertaa kuussa. Satutunteja voisi olla myös joka viikko. Tuskin kuitenkaan joka viikko kaikki pääsisivät osallistumaan. Luultavammin se vähentäisi ihmisten yhtäaikaista määrää. Tällöin vapaaehtoistenkaan ei tarvitsisi olla kaikkien aina paikalla vaan myös he voisivat vuorotella (vanhempi 4.)

Satutuntien laajentamista viikonloppuun voitaisiin miettiä. Esimerkiksi jos viikonloppuna täytyisi tehdä isompi kauppareissu, olisi joku paikka, johon lapsen voisi jättää hoitoon siksi aikaa. Erityisesti yksinhuoltajien näkökulmasta viikonloppun tilaisuudet voisivat olla hyödyllisiä (Vanhempi 3.)

Perheiden suunnalta voisi tulla enemmän ehdotuksia aikatauluasioihin. Satutuntien lisäksi voisivat vapaaehtoiset, esimerkiksi kaksi mummoa, tulla vaikka keskellä päivää Talkooreenkaan tiloihin lapsenvahdiksikin, mikäli tällaiseen olisi perheillä tarvetta (vapaaehtoinen 3.) Myös vanhempi (4) ilmaisee toivomuksensa, että määrättynä päivänä voisi Talkooreenkaassa olla ”lapsiparkki” keskellä päivää. Tällöin vanhempi pääsisi hoitamaan asioitaan ilman lapsia (Vanhempi 4.) Hän kuvaa ajatustaan seuraavasti:

”koska se on yleensä sitten semmonen öö perheenäidin painajainen, että on joutain asioita, mitä pitää hoitaa virka-aikana, mikä lasten kanssa on ihan hirveää. Et se et jos olis vaikka yhtenä päivänä viikossa vaikka kahen viikon välein, ei tarttis välttämättä olla ees joka viikko, ja johon sitten olis jonkinmoinen ennakkoilmoittautuminen ja vois lapset tuoda tunniks tai kahdeks.” (Vanhempi 4)

Vapaaehtoinen (1) toivoo, että toimintaa suunniteltaisiin ja kehitettäisiin mahdollisemman monipuolisesti. Nykyisen toiminnan lisäksi voitaisiin tehdä esimerkiksi erilaisia retkiä (vapaaehtoinen 1.) Muutaman kerran vuodessa voitaisiin järjestää yhteistä toimintaa perheiden ja vapaaehtoisten kesken jossain muuallakin kuin Talkooreenkaan tiloissa esimerkiksi ulkona erityisesti kesäaikaan (vanhempi 1 & 2.) Pari kertaa vuodessa voisi viikonloppuisin olla isompi tapahtuma (vanhempi 1 & 2.) Kevät ja kesäaikaan voitaisiin järjestää yhteisiä retkiä jonnekin, esimerkiksi korkeasaareen. Talvisin voisi myös olla jokin retki vaikka nukketheateriin (Vanhempi 2.) vapaaehtoinen (2) toivoisi tulevaisuudessa, että hän pääsisi lapsen kanssa ”kesäpäikalleen,” omien isovanhempiensa talolle, jossa lapsi pääsisi nauttimaan myös maaseudusta.

Varamummo- ja -pappatoimintaa voisi kehittää vaikka mihin. Tällä hetkellä toiminta on vielä aika ”alkio”, vaikka toimiikin sellaisenaan todella hyvin. Sitä mukaan kun ihmisiä tulee toi-

mintaan lisää, voi se levitä mihin suuntaan tahansa. Tällä hetkellä toiminnassa mukanaolevia vapaaehtoisia ei pidä kuitenkaan kuormittaa liikaa (vanhempi 4)

Tulevaisuudessa olisi hyvä miettiä sitä, miten tieto toiminnasta tavoittaisi ihmisiä paremmin. Tuntuu, etteivät perheetkään ole vielä oikein löytäneet toimintaa. Sijainti keskellä Keravaa on hyvä ja kohtaamispaikalla voisi olla paljon annettavaa nuorille ja kiireisillekin perheille. (vapaaehtoinen 3) Varamummo ja pappatoimintaa kuten Talkooreenkaan toimintaa yleensäkin kannattaisi tuoda tunnetummaksi. Toimintaa voitaisiin pienimuotoisesti esitellä esimerkiksi erilaisissa tapahtumissa tai vaikka kaupan aulassa tai torilla. Toiminnan tunnetuksi tekeminen olisi tärkeää toiminnan jatkuvuuden mahdollistamiseksi. Tätä kautta erilaisiin vapaaehtois-toimintoihin voitaisiin saada ”uutta voimaa” ja nuorempiakin ihmisiä (Vanhempi 4.)

” Tää on niin hienoa toimintaa, että sitä sois, että siellä olis valmiina jo se jatkumo. Tavallaan.koulutettais sieltä tätä nuorta polvea sitten jatkamaan näitä perinteitä..... Yks mitä mä oon ajatellut ihan alusta saakka on se, että jos mä lähden tämmöseen vapaaehtoistoimintaan mukaan, elikkä oletan, että mä saan siitä jotain, niin silloin mun tavallaan täytyi olla ite myös valmis antamaan jotain, elikkä mä olisin, ihan mielellään lähtisin. Omien kykyjen ja resurssien puitteissa, mut ilman muuta. Mut sit kun mä en tiedä toiminasta niin tarkkaan, että että mut vois kuvitella, että vapaaehtoisia ei ikinä voi olla liikaa. ” (Vanhempi 4)

Talkooreenkaan toiminta ja sieltä saatu tuki on ollut riittävää (vapaaehtoinen 2, 3, vanhempi 2 & 3). Satutunneista on ilmoitettu säännöllisesti sähköpostilla ja yhteistyö on sujunut hyvin. Talkooreenkaaseen on ollut helppo olla yhteydessä mukavan työntekijän vuoksi (vanhempi 2 & 3) Vapaaehtoisten keskinäiset palaverit ja suunnittelutilaisuuden ovat toimineet hyvin ja Talkooreenkaan toiminnan kautta on saanut myös uusia ystäviä. (vapaaehtoinen 3)Positiivista Talkooreenkaan toiminnassa on se, että varamummo- ja pappatoimintaa vetää ihminen, joka osaa tukea vapaaehtoisia ja huomioida kunkin yksilölliset tarpeet. (vapaaehtoinen 1) myös aivan henkilökohtaisissa kysymyksissä on voinut kääntyä Talkooreenkaan työntekijän puoleen (vapaaehtoinen 3)

Talkooreenkaalta toimintaa tulisi organisoiden siten, että toiminta menisi eteenpäin ja kehittyisi entisestään. Myös kurssit aiheeseen liittyen voisivat tukea toimintaa. voisi olla hyvä esimerkiksi tietää millä tavalla varamummo- ja pappatoiminta kehittyy valtakunnallisesti (vapaaehtoinen 1)

8 YHTEENVETO TÄRKEIMMISTÄ TULOKSISTA

Yhdellä vapaaehtoisella ja perheellä oli jo itsenäisesti toimiva varamummosuhde. Kahdella perheellä oli parasta aikaa tarkoitus syventää suhdetta vapaaehtoisen varamummon kanssa ja yksi perhe oli ollut toiminnassa mukana vasta muutaman kerran, mutta oli jo ehtinyt puhumaan vapaaehtoisen mummon kanssa mahdollisesta avusta perheen sitä tarvitessa. Kaikki haastateltavat ottivat osaa varamummotoimintaan osallistumalla varamummojen ja -pappojen satutunneille, osa säännöllisesti osa harvemmin. Satutunnit olivat kuitenkin yleisin toiminnan ilmenemismuoto.

Kaikki haastateltavat pitivät varamummo ja pappatoimintaa tärkeänä ja merkittävänä. Vanhemmat tuntuivat kunnioittavan vapaaehtoisten sitoutumista pyyteettömään vapaaehtoistyöhön. Toiminta on ollut antoisaa siihen osallistuville ihmisille. Sen kautta vanhemmat ovat saaneet helpotusta arkeen, vaihtelua arkipäiviinsä tai vaan erilaisia kontakteja toisten aikuisten sekä perheiden kanssa. Lapsille toiminta on tuonut myös vaihtelua päiviin, uusia leikkitovereita ja ennen kaikkea suhteita vanhempaan väestöön.

Kaikki haastatteluun osallistuneet henkilöt olivat tyytyväisiä satutunteihin. Vanhempien toiveena oli, että toimintaa perheiden ja varamummojen ja -pappojen välillä voitaisiin lisätä. Satutuntien lisäksi vanhemmat toivoivat, että saisivat perheelleen toiminnan kautta ikään kuin oman mummon tai papan. Satutuntien ilmapiiriä kuvailtiin kaikin puolin positiivisilla ilmauksilla. Satutunneilla aikuiset keskustelevat keskenään, mutta tiiviimmän yhteistyön ehdottaminen toiselle osapuolelle koettiin puolin jos toisinkin vaikeaksi. Syyksi osapuolet kertoivat suomalaisen luonteen, arkuuden ja jäyhyyden. Oikeaksi tavaksi syventää suhteita, osapuolet näkivät avoimen tutustumisen keskustelujen kautta. Vanhemmat toivoivat, että tutustuminen olisi mahdollisimman omaehtoista ja luonnollista. Talkoorenkään tukea vanhemmat kaipasivat enemmänkin yhteisen toiminnan organisointiin.

Yksi vanhemmista kertoi saaneensa varamummotoiminnan kautta helpotusta elämäntilanteeseensa ja omaan jaksamiseensa sekä hyvinvointiinsa. Hän oli myös ainoa, joka oli saanut toiminnan kautta perheelleen oman varamummon. Muut vanhemmat uskoivat että oman varamummon tai papan saaminen voisi tuoda perheille enemmänkin perheen arkea ja elämää helpottavia asioita. Nyt kun omaa vara- isovanhemmaa ei vielä ollut, koettiin toiminta enemmänkin mukavana, piristävänä ja arkeen vaihtelua tuovana harrastuksena. Kaikilla oli kuitenkin edelleen toiveena, että tulevaisuudessa toiminnan piiristä löytyisi yksi tai useampi lähempi ihminen, joka voisi toimia vara- isovanhempana perheelle.

Vaikka kaikkien vanhempien lapset olivat vielä hyvin pieniä, osasivat vanhemmat silti tuoda esiin toiminnan merkitystä lapsilleen. Vanhemmat kertoivat lastensa odottavan varamummojen ja papan tapaamista kovasti. Lapset myös puhuvat mummoista ja papasta kotonaan. Satutunneilla käydäänkin pääsääntöisesti juuri siksi, että toiminta on silmin nähden lapsille mieluisaa. Toisaalta satutunneilla viihtyy hyvin koko perhe. Vanhemmat (2) ja (4) kertoivat lasten pitävän erityisesti papasta, siitä ainoasta, joka toiminnassa on tällä hetkellä mukana. Toivottavaa olisikin, että tulevaisuudessa toimintaan saataisiin lisää myös mies sukupuolen edustajia.

Yksi vanhemmista toi esiin varamummo ja -pappatoiminnan positiivisia pirteitä yleisemmälläkin tasolla. Hänen mielestään vastaavanlaisen toiminnan kautta perheet ja vanhemmat voivat saada helpotusta elämäänsä ja uuta pontta arjen hallintaansa. Toiminnalla voidaan vaikuttaa myös vanhemman mielenterveyteen ja sitä kautta vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin. Lapsetkin voivat paremmin silloin kun vanhemmat voivat hyvin ja jaksavat pyörittää perheen arkea.

Vaikka kaikki haastatellut vanhemmat olivat erittäin tyytyväisiä tämänhetkiseen toimintaan, tuli heiltä myös kehitysehdotuksia. Kaksi vanhempaa toivat selkeästi esiin sen, että toimintakauden alussa voisi olla ikään kuin jonkinlainen esittelytilaisuus, jossa jokainen, niin perheet, kuin vapaaehtoisetkin kertoisivat toisilleen siitä, millä mielellä ovat lähteneet toimintaan mukaan. Jokainen saisi kertoa mitä haluaa, eikä esittely olisi kovin virallinen. Vanhemmat kokivat tärkeäksi sen että osapuolet tietäisivät toistensa toiveista ja odotuksista. (Vanhempi 1, vanhempi 2)

Molempien osapuolien toiveena oli pari kertaa vuodessa järjestettävät suurempimuotoiset tapahtumat tai retket. Tapahtumat, mitkä poikkeaisivat perinteisistä satutunneista. Kevät ja kesäaikaan voitaisiin tehdä yhdessä jotain ulkoilmassa ja talviaikaan ehdotettiin esimerkiksi retkeä teatteriin.

Yksi vanhemmista (vanhempi 4) ajatteli toiminnan kehittämistä laajemmin koko Talkooreenkaan kannalta. Hän piti Talkooreenkaan toimintaa niin hienona asiana, että oli sitä mieltä, että toimintaa täytyisi tehdä tunnetummaksi, jotta toiminnalle olisi tiedossa jatkumoa nykyisten sukupolvien jälkeenkin. Hän ei tiennyt kuinka paljon Talkooreenkaan vapaaehtoistyössä on mukana nuorempia ihmisiä, mutta piti tärkeänä, että nuoria saataisiin entistä enemmän mukaan toimintaan. Hän ehdotti, että toimintaa voitaisiin esitellä pienimuotoisesti. esimerkiksi Keravalla erilaisissa tapahtumissa, torilla tai vaikka kaupanaulassa. Tärkeäksi vanhempi (4) koki asian esiintuomisen nimenomaan siksi, että toimintaan saataisiin lisää vapaaehtoisia ja nuorempaakin polvea, jatkamaan tulevaisuudessa hienoa perinnettä. Hän myös ilmaisi kiinnostuksensa osallistua itse vapaaehtoistoimintaan.

9 POHDINTAA

Varamummo- ja -pappatoiminta on mielestäni erittäin mielenkiintoista toimintaa, jota on tärkeää tehdä tunnetummaksi. Koen myös tärkeänä toiminnan esittelemisen positiivisessa valossa ja siten, että toiminta on tarkoitettu kaikenlaisille perheille, ei ainoastaan niin sanotusti ongelmaperheille. Haastatteluistakin tuli esiin ihmisten ennakkoluulot vastaavanlaista toimintaa kohtaan. Moni saattaa jättää itselleen tärkeänkin tilaisuuden käyttämättä, jos pelkää tulevansa leimatuksi osallistumisensa vuoksi.

Yhteiskunnallisessa keskustelussa on ollut viime aikoina voimakkaasti esillä yhteisöllisyys; yhteisöllisyyden katoaminen ja yhteisöllisyyden tarve. Elämänrytmi tuntuu kiristyneen. Yhtenä syynä kiristyneeseen ilmapiiriin voidaan nähdä työelämän suuret muutokset, kuten tulosajattelu. Työelämä on kuluttavaa ja perheet tarvitsevat ympärilleen tukiverkostoja. Yhteiskunta on muuttunut vähitellen yhteisöllisestä individualistiseen ja yksityiseen samoin perheet. Perheyksiköt yrittävät selvitä arjesta yksin ja omillaan. Yhteisöllisyydellä voisi kuitenkin olla paljon annettavaa nykyihmisille.

Teollinen aikakausi käynnisti muuttoliikkeen ja kaupungistumisen, joka on jatkunut 2000-luvulle saakka. Myös haastattelemi lasten vanhempien taustoista tuli esiin, että he ovat alun perin muualta päin kotoisin. Kun tietoyhteiskunnassamme työ on keskittynyt kasvukeskukseen, muuttavat ihmiset työn perässä pois kotiseuduiltaan. Muutto vieraille paikkakunnalle on perheen kannalta haasteellista. Kun sukulaisia, ystäviä ja tuttavvia ei lähiympäristössä ole, on perheiden kerättävä sosiaalinen verkostonsa ympärilleen alusta alkaen. Yksilökeskeisessä yhteiskunnassa verkostojen luominen voi olla hyvin vaikeaa, jos lähettyvillä ei ole mitään kolmannen tahon organisoimaa toimintaa, jonka kautta kontakteja pystyisi luomaan.

Mielestäni Talkoorenkain varamummo ja -pappatoiminta on nimenomaan yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa. Keravan Talkoorenkain perheet ja vapaaehtoiset kokoontuvat viettämään aikaa yhdessä satutunneille. Satutunneilla muodostuu kontakteja eri ikäpolvien välille. Mikäli samat ihmiset olisivat toiminnan piirissä mukana pidemmän ajan, muodostuisi heidän välilleen luultavasti yhteenkuuluvuuden tunne, tapaavathan osapuolet toisiaan kaksi kertaa kuussa. Toiminnan kautta osapuolilla on mahdollisuus syventää suhteitaan myös tiiviimpään kanssakäymiseen, jolloin osapuolet voivat toimia toisilleen apuna ja tukena elämän erilaisissa tilanteissa. Toiminnan kautta osapuolilla on siis mahdollisuus saada elämänsä yksi tai useampikin tärkeä ihminen ja ihmissuhde.

Yhtenä tutkimuskysymyksenäni oli selvittää osapuolten ajatuksia ja toiveita toiminnan suhteen. Mielestäni sain työni kautta hyvin selvitettyä sen, mitä toiminnassa mukana olevat osa-

puolet toiminnalta hakevat ja kaipaavat. Oletuksenani oli ennen haastattelujen toteuttamista, että toiminnan kautta voidaan vaikuttaa perheiden hyvinvointiin. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että osalle perheistä toiminnassa mukana oleminen on tuonut arkeen vaihtelua ja ollut ikään kuin koko perheen yhteinen harrastus, vaikuttamatta kuitenkaan suoranaisesti perheiden hyvinvointiin. Yhden perheen hyvinvointiin ja arkeen toiminnalla on ollut kuitenkin hyvin suuri merkitys.

Koska en työssäni haastatellut lainkaan lapsia, tulivat toiminnan vaikutukset lapsille esiin ainoastaan heidän vanhempiensa kertomina. Uskon kuitenkin, että vanhempien kautta sain selkeän kuvan siitä, mitä lapset toiminnasta ajattelevat. Lapsien kohdalla hyvinvointi muodostuu perheen ja vanhempien hyvinvoinnista. Kun vanhemmat jaksavat arjessa ja voivat hyvin, välittyy hyvä olo lapseen, vaikuttaen positiivisella tavalla heidän hyvinvointiinsa. Mielestäni se että lapset odottavat satutunteja innokkaasti ja viihtyvät satutunneilla sekä puhuvat vara- isovanhemmista kotonaan ja leikeissään, on osoitus siitä, että toiminta on ollut heille hyväksi. Myös se, että satutunneilla käydään yhdessä perheen voimin, on lasten kannalta erittäin antoisaa. Lapset saavat tutustua iäkkäämpiin ihmisiin samalla kun heidän omat vanhempansa ovat läsnä luomassa tuttua ja turvallista ilmapiiriä. Osalle mukana olleista lapsista on muodostunut myös ystävyysuhteita toiminnan kautta.

Varamummotoiminnalla on siis mahdollisuudet edistää ihmisten hyvinvointia, mutta se mille tasolle ihmisten vuorovaikutussuhteet kehittyvät, riippuu osapuolten välisistä toiveista ja odotuksista sekä näiden ajatusten kohtaamisesta. Kokemukset toiminnan suhteen ovat subjektiivisia, eivätkä näin ollen ole yleistettävissä.

Olen miettinyt sitä millä tavalla oma olemukseni vaikutti haastattelutilanteisiin. Kuinka todellisen kuvan pystyin saamaan lyhyiden haastattelutilanteiden kautta. Olisinko saanut laajempia vastauksia esittämällä kysymykseni toisin, oliko teemahaastattelurunkoni sittenkin liian lavea, ottaen huomioon kokemukseni haastattelijana. Olen miettinyt myös sitä, millä tavalla oma kokemattomuuteni ja epävarmuuteni vaikutti haastattelutilanteisiin ja haastateltaviin. Vaikka olinkin yrittänyt valmistautua haastattelutilanteisiin etukäteen, oma epävarmuuteni paistoi kysymysten kautta. Litterointivaiheessa huomasin myös useasti kyvyttömyyteni johdatella haastateltuja jatkamaan aloittamastaan aiheesta. Usein huomasin katkaisevani hyvin alkaneen tarinan siirtymällä täysin toiseen kysymykseen. Haastattelutilanteissa oli kuitenkin mielestäni rento tunnelma ja uskon, että haastateltavat pystyivät kertomaan rehellisesti mielipiteistään. Uskon että myös tieto siitä, että haastateltavien anonymiys tulisi tutkimuksen aikana säilymään lisäsi luotettavuutta ja avoimuutta.

Olen työtä tehdessäni useasti ajatellut, että tässä olisi saattanut olla opinnäytetyön mahdollisuus kolmellekin eri opinnäytetyölle. Itselläni oli läpi työn hieman ristiriitaisia tunteita siitä,

oliko työssäni riittävä määrä haastateltavia, ajattelen Talkoorenkaan toiveita. Omaan työmäärään nähden tiedostan, että haastateltavia oli tarpeeksi monta, mutta koska haastattelin sekä lasten vanhempia, että vapaaehtoisia olisi haastateltavien määrä voinut olla suurempikin. Itse ajattelen että aiheesta olisi saanut laadullisen tutkimuksen rinnalle myös määrällisen tutkimuksen. Tai olisin voinut keskittyä vain vanhempien tai vapaaehtoisten haastatteluun, jos joku toinen olisi haastatellut toista osapuolta.

Yhtenä opinnäytetyöni tarkoituksena on toimia osana varamummo- ja -pappatoiminnan kehittämistä. Laadullisen haastattelututkimuksen kautta saadaan yksilöiden mielipiteitä näkyviin, mutta suurempia yleistyksiä ei voida tehdä. Tämän vuoksi ajattelen, että määrällinen tutkimus olisi voinut tukea omaa tutkimustani toiminnan kehittämisen välineenä. Mielenkiintoista on tulevaisuudessa myös nähdä millainen on Ohvon toiminnallinen opinnäytetyö ja kuinka meidän työemme toimivat rinnakkain. Koen, että sain paljon hyödyllistä aineistoa tutkimukseni kautta kerättyä. Kuitenkin oman työni merkitys toiminnan kehittämisen kannalta tulee esille vasta silloin, kun Annukka Ohvo saa oman opinnäytetyönsä tehtyä, hyödyntää keräämääni tutkimusaineistoa.

Jatkotutkimuksena tulevaisuudessa voisi olla mielenkiintoista selvittää lasten ajatuksia varamummo- ja -pappatoiminnasta. Tällä hetkellä toiminnan piirissä olevat lapset ovat vielä niin pieniä, että haastattelututkimus olisi ollut hyvin vaikea, ellei mahdotonkin toteuttaa. Mielenkiintoista olisikin selvittää esimerkiksi muutaman vuoden kuluttua niiden lasten ajatuksia, jotka ovat olleet mukana toiminnasta aivan pienestä pitäen ja toiminnan alkumetreiltä saakka. Aiheesta voisi tehdä tutkimuksen myös lapsihavaintojen pohjalta.

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R & Vilén, M. 2000. Lapsen aika. Juva: WS Bookwell.
- Bardy, M., Salmi, M. & Heino, T. 2001. Mikä lapsiamme uhkaa: Suuntaviivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy.
- Envall, M. 2005. Perheen aika. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino.
- Eskelinen, J., Kinnunen, P. 2001. Lapsuuden loppu vai uusi lapsuus. Teoksessa Törrönen, M (toim.). Lapsuuden hyvinvointi: Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino. 12.
- Eskola, J., Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Finlex -ajantasainen lainsäädäntö 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Viitattu 16.12.2008. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>.
- Forsberg, H., Nätkin, R. 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hätönen, P. 2003. Varaisovanhemmat haussa. Turun sanomat. 7.8.2003. Viitattu 14.12.2008. <http://www.turunsanomat.fi/extra/?ts=1,3:1010:0:0,4:10:0:1:2003-06-07,104:10:159355,1:0:0:0:0:0>
- Ijäs, K. 2004. Isovanhemmat muutosten keskellä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Jokinen, K., Saaristo, K. 2006. Suomalainen yhteiskunta. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy.
- Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M. Nummenmaa, A R & Rasku-Puttonen, H.(toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Karisto, A., Takala, P., Haapola, I.1998. Matkalla nykyaikaan. Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Juva: WSOY Kirjapainoyksikkö.
- Karisto, A., Takala, P. 1990. Suomi muuttuu. Näkökulmia elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutokseen. Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset.
- Kartovaara, L. 2007. Lapsiperheiden kehitys. Teoksessa Suomalainen lapsi 2007. Tilastokeskus. Helsinki: Edita Priima Oy. 37.
- Kartovaara, L. 2007. Lasten perheet. Teoksessa Suomalainen Lapsi 2007. Tilastokeskus. Helsinki: Edita Priima Oy. 54,57.
- Kartovaara, L. 2007. Lasten isovanhemmat. Teoksessa: Suomalainen lapsi 2007. Tilastokeskus. Helsinki: Edita Priima Oy. 79.
- Kartovaara, L & Sauli, H. 2000. Suomalainen lapsi. Helsinki: Hakapaino.

Ohvo, A. Varamummo Ja -pappatoimintaa Talkoorenkaassa. Talkoorengas 2/2007. Kerava: Savion kirjapaino Oy. 32.

Ruusuvuori, J., Tiitula, L (toim.) 2005. Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Rönkä, A & Kinnunen, U (toim.). 2002. Perhe ja vanhemmuus., Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: Otava kirjapaino Oy.

Sauli, H & Kainulainen, S. 2001. Yhteiskunnan muutos ja lapsiperheet. Teoksessa Törrönen, M (toim.) Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino.

Sinnemäki, T. 2005. Isovanhemmuudesta voimaa -selvitys isovanhemmuuteen liittyvistä toimintakentistä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. Tulostettu 5.3.2008. <http://www.tekry.fi/timage.php?i=100389&f=1&name=Isovanhemmuudesta+voimaa+-selvitys+2005.pdf>

Taipale, V. 2002. Isoäitikirja. Juva: Ws Bookwell Oy.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi., Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Törrönen, M. (toim.) 2001. Lapsuuden hyvinvointi: Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Vantaa: Tummavuorenkirjapaino. 6.

Vornanen, R. 2001. Lasten hyvinvointi. Teoksessa Törrönen, M (toim.). Lapsuuden hyvinvointi: Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Vantaa:Tummavuoren kirjapaino. 20, 21& 39.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sinén, T., Neuvonen, S & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy.

Kunnas, M-L. 2006. Turvallinen isovanhemmuus. Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto- Ydinprojekti. Tulostettu 6.4.2008. http://www.vali.fi/lehti_6_2006.htm.

LIITTEET

Liite 1 Haastattelulupakirje

TERVEHDYS!

20.4.2008

Olen sosionomi opiskelija Järvenpään Laurea- Ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötäni liittyen Keravan Talkoorenkaan varamummotoimintaan. Opinnäytetyöni tutkimusaineisto on tarkoitus kerätä haastattelemalla vapaaehtoisia varamummoja ja -pappoja ja varamummo-toiminnan piirissä olevia lasten vanhempia. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää sekä varamummojen että lasten vanhempien ajatuksia varamummo ja -pappatoiminnasta. Tarkoituksenani on selvittämään millainen merkitys toiminnalla on perheille, ja kuinka toiminnalla edistetään perheiden hyvinvointia. Tavoitteena on myös saada selville ajatuksia siitä, kuinka toimintaa voitaisiin kehittää palvelemaan kaikkia osapuolia parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä tieto on tärkeää, jotta Talkoorengas voi omaa toimintaansa kehittämällä olla tukemassa perheiden ja vapaaehtoisten kohtaamista. Opinnäytetyöni liittyy Keravan Yhteisöllisyys-hankkeeseen, jonka tarkoituksena on tukea keravalaista yhteisöllisyyttä.

Tulen käsittelemään haastatteluaineistoja luottamuksellisesti ja siten, ettei kenenkään haastateltavan nimiä mainita opinnäytetyössäni, eikä muussakaan opinnäytetyöprosessin vaiheissa.

Nauhoitan kaikki haastattelut, jotta aineistojen käsittely, purku ja analysointi mahdollistuisivat. Nauhoittamalla haastattelut varmistetaan tiedon oikeellisuus, tällöin en tee vääriä tulintoja muistinvaraisesti. Nauhoitettavaa materiaalia ei tulla hyödyntämään muissa yhteyksissä.

Tällä lomakkeella annan suostumukseni haastatteluun ja niiden käyttöön opinnäytetyötä varten

Keväisin terveisin
Iina Backman

Paikka ja aika

Allekirjoitus

Nimen selvennys

Liite 2 Vanhempien teemahaastattelurunko

Taustatiedot: kuinka monta lasta, ja minkä ikäisiä, ovatko itse työelämässä, onko lapsilla omia isovanhempia

1 teema: TARVE TOIMINNALLE

Syyt toimintaan mukaan lähtemisen taustalla
Odotukset

2 teema: TOIMINTA

Millä tavalla mukana toiminnassa (avoin toiminta, oma varamummo)
Kuinka usein
Vastaako odotuksia
Positiivista
Negatiivista

3 teema: MERKITYS

Millä tavalla toiminta on vaikuttanut/ tukenut
Vaikutus lapseen
Sukupolvien ketju
Hyvinvointi

4 teema: KEHITETTÄVÄÄ

Millaista toimintaa
Tukea
Kehitysehdotukset

Lisättävää

Liite 3 Varamummojen teemahaastattelurunko

Taustatiedot: ikä, ammatti, onko omia lapsenlapsia, onko työelämässä vai eläkkeellä

1 teema: TOIMINTA

Millä tavalla mukana
Kuinka usein, omat resurssit
Positiivista
Negatiivista

2 teema: MERKITYS

Kokemus oman toiminnan merkityksestä
Suhde lapsiin ja perheisiin
Sukupolvien ketju
Lasten ja perheiden hyvinvointi

3 teema: KEHITETTÄVÄÄ

Toiveet ja ajatukset
Millaista toimintaa
Tukea Talkoorenkaalta

Lisättävää

